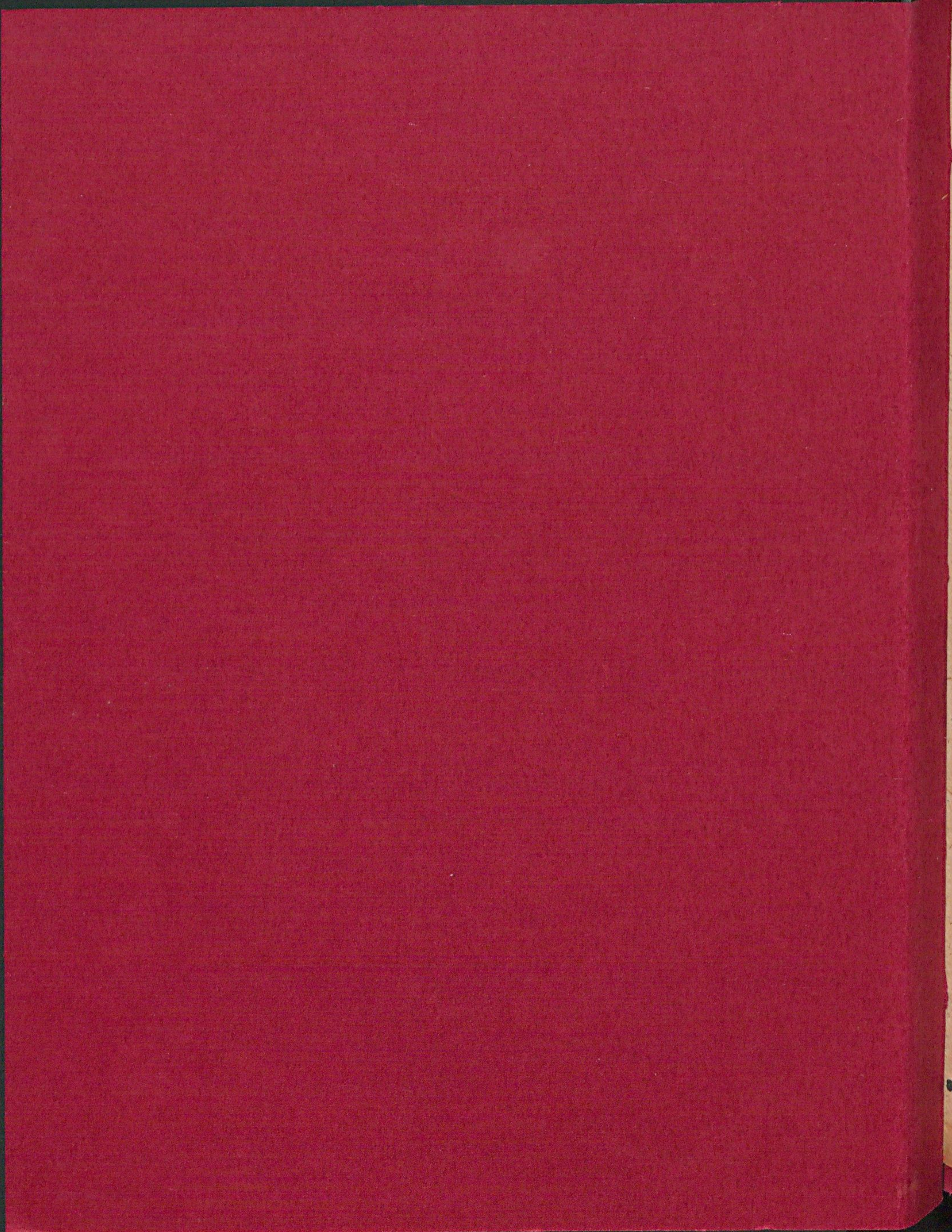

05

A

1151

I

D
C

008(

IN NOMINE JESU!

Ad

OBSERVATIONUM IRENICARUM
D. SAMUELIS MARESII,

De

COLLOQVIO CASSELLANO,
PRÆLOQVIUM, & CONCLUSIONEM

HYPOMNEMATA

QUÆ

DISPUTATIONE PUBLICA
IN ACADEMIA ELECTORALI SAXONICA,

PRÆSIDE,

VIRO SUMME REVERENDO AC

MAGNIFICO,

DN. ABRAHAMO CALOVIO

DOCTORE AC PROFESSORE THEOLOGO PRIMARIO
CELEBRATISSIMO, ECCLESIAE WITEBERGENSIS PASTORI
VENERANDI CONSISTORII ECCLESIASTICI ASSESSORE,
CIRCULIQUE ELECTORALIS SUPERINTENDENTE
GENERALI UNDIQUE MERI-
TISSIMO,

DN. PATRONO AC PRÆCEPTORE ÆTER-
NUM VENERANDO.

Pro modulo virium defensurus est

RESPONDENS

M. DANIEL ROHR,
ARGENTINENSIS.

Ad diem Martii, horis locog, consuetis.

WITTENBERGÆ,

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

ANN. M. DC. LXXVII.

IN NOMINE JESU
OBSERVATORIUM THEOLOGICUM
D. SAMUELIS MARSHALLI

COLLEGIUM CASSELLANUM
THEOLOGICUM

HYPOMEMATA

THEOLOGICUM
D. SAMUELIS MARSHALLI

COLLEGIUM CASSELLANUM

THEOLOGICUM
D. SAMUELIS MARSHALLI

1511 A 05

DAVID MARSHALLI

THEOLOGICUM

COLLEGIUM CASSELLANUM

I. N. J.
**AD OBSERVATIONES
 MARESIANAS**
 DE
COLLOQVIO CASSELLANO
HYPOMNEMATA
 GENERALIA.

§. I.

Inum vendibile fuisse Calvinianæ sectæ Syncretismum Marpurgo-Rintelensem, cum alia multa, tum observationes Samuel. Maresii testantur. Hederam tamen ei suspensam voluit: ut acetū filiam vini, ut in proverbio loquuntur Ebraei, quod avidè hauriunt Reformati, ne respuant saltem Lutherani. In quibus non placet Gallo, quod relicto communi Protestantium, aut Evangelicorum nomine talem adoptarint nomenclaturam, quæ factionem respicere videatur, & communem causam majori odio exponat apud communes adversarios. Per placet autem suæ partis nomen, quod non alium titulum discretivum, quàm Reformatorum assumat. Sed nec commune nomen habere debent, qui confessionibus, in quæ plurimis capitibus, discrepant, quod de Calvinianis in Cassellanâ de unione Reformatorum cum Lutheranis consultatione justâ veritatis lance expensâ, ostensum; neque Protestantium nomen commune est. Dicti enim ita sunt, qui contra decretum Spirense An. 1529. 19. Aprilis protestati sunt, & à comitiis ad cæsarem & conciliū generale appellarunt, teste Sleidano l. VI. qui verò non erant Zvinglianæ factionis, sed Nostræ partis. Profligarat enim B. Lutherus jam An. 1527. Spiritum Sacramentarium, edito stereomate Verborum Christi: Daß die Wort Christi noch
 A 2 vest

*An commune nomen habere debeant Calv. & Luther. ?
 An nomen Protestantium commune sit ?*

vest stehen: divulgat etiam Anno 1528. confessionem Majorem, eaq̃ testatus publicè erat, se nolle amplius cum Sacramentariis, utpote desperatis agere; & reprobatat Philippus Melancthon ipso illo an. 1529. Zwinglianorum doctrinam Epistolâ ad Oecolampadium perscriptâ, imò palam professus erat Ministris Argentinensibus, qui Gregoriam Creselium, ἐνώστως causâ, Wittebergam miserant anno 1525, scripto Responsi loco reddito, quod habetur Tom. II. Epist. p. 302. nullum locum esse conciliationi: Summa alterutros oportet esse Satanae ministros, vel ipsos, vel nos. Ideò hic nulli consilio aut medio locus: confiteri oportet alterutram partem, quod credit. Atque hic oramus, quando ita certis sunt, ne dissimulent apud vulgus sese à nobis dissentire. Pacem libenter amplectimur, modò salva sit pax erga Deum nobis per Christum parca. Et cum certum sit à Protestantibus oblatam fuisse Augustanam confessionem, tùm verò omni exceptione superius est, offerentes non fuisse Zwinglianos, sed nostræ partis, imò Zwinglianam sententiam in eâdem apertè rejectam, & à Zwinglianis diversas confessiones exhibitas fuisse. Sed & in conventu Smalcaldico anno 1531. ideò à federe Protestantium reprobatum sunt, quod in dogmate suo persisterent, teste Lavathero Histor. Sacram. p. 37. Iob quam etiam causam Elector Saxon. in Francofurtens. comitiis testatus est, se Zwinglianos in societatem recipere non posse: & constitutum fuit peculiariter in articulis pacis in conventu Schuifurtensi Anno 1531. ut Protestantes intra terminos A. C. sese continerent, nec quicquam commune haberent cum Zwinglianis & Anabaptistis, nisi illi ab errore suo desisterent; nec aliter Argentoratenses, aliæque civitates admittebantur, nisi quatenus in articulo de S. cœna orthodoxiæ Lutheraniæ accedebant, teste Sleidano l. X. Helvetiis, ob errorem Zwinglianum disertè à confederatione exclusis. Conf. Recess. Imper.

An Calvin?
Evangelici dicendi!

§. II. EVANGELICOS verò quomodo vocaremus absoluti decreti, Evangelicæ doctrinæ κατὰ δὲ ἀπὸ ἀντιθέτου adversæ, patronos? qui cacangelici rectius dicentur, aut Pseudo-Evangelici, non latum nuncium adferentes humano generi, sed tristem desperationem maximæ parti hominum concilians præconio suo. En præclarum Evangelium Maresii è part. II. Frangio pag. 164. ut hæc non sunt ἀποστόλων, Deum velle hos homines resipiscere, id est, velle præcipere, atque ab illis exigere tanquam officium debitum ut resipiscant, & tamen NOLLE illis dare

date respiscendi gratiam, absque qua novit, eos respiscere non posse: ita non repugnat, Deum illos vocare ad salutem praeceptivè, quos tamen decretivè salvare nolit. Item: Deum in indignorum solemnè invitatione, non intendere ut veniant, sed velle illis omnem se excusandi, & cavillandi ansam præbere, prout & quandoque ipsa civilis prudentia nobis suggerit, ut eos invitemus ad nuptias quos reverà & satis scimus non venturos, & NOLLEMUS venire, nec alio fine invitamus, quàm ut omnem de nobis quiritandi ansam præcidamus: Annon hæc est hypocritica, & Pseudo-Politica invitatio? Non ergò commune nomen Evangelicorum esse potest Calvinianis cum Lutheranis; quum illi planè aliud Evangelium annuncient, quàm hi, eoque nomine anathema sint Apostolo Gal. i. 8. 9. neque nos ideò nomen Evangelicorum relinquimus, quod nostros Lutheranos dicimus, sed eo ipso potius Evangelicorum nomen nobis vindicamus; si quidem B. Lutheri ministerio Evangelium in lucem iterum productum, & à Papalibus fermentis repurgatum sit, ac B. Lutherus Noster idem ille Angelus fuerit, qui ÆTERNUM EVANGELIUM in manu habens per orbem volitavit Ap. XIV. quem Beza ipse instauratorem religionis Christiane nominavit. Neque factiōnis id nomen est, sed celebrationis gratiæ divinæ, quod per ministerium selecti organi sui Evangelium annunciari denuò curavit: non enim Magisteriale nomen est, sed ministeriale, non schismaticum, sed diacriticum: quo sensu (discretivo) Maresius ipse hoc nomine utitur observat. III. & aliàs. Neque communem nobis causam esse cupimus cum Calvinianis adversus Pontificios: non enim veritas indiget mendacio Eccl. XXVI. 8. Sine mendacio verbum legis consummabitur: nec vel metuiamus vel curamus odia, si quæ redundant à Pontificiis: quibus placere si cupiant Calviniani, aut gratos se reddere, id sanè iis non invidemus; modò Christo Domino nos non displiceamus, ejusque odium non incurramus. Gal. i. 10.

§. III. Quàm verò REFORMATURUM nomen haud conveniat discriminandis Calvinianis, & quàm malè Reformati illi sint, in examine de Personâ Christi questione Proemial. II. vidimus. Agnoscit Spanhemius ipse, non satis commodum & discretivum esse Reformatorum nomen, & potius Helvetico-Reformatos dicendos esse Synt. Dispp. Theol. p. 320. innuit. Guilhelmus Kilmoreus Episco-

*De nomine
Lutheran.*

De Reformatorum nomine

AD PRÆLOQV. OBSERV. MARES.

pus in Hiberniâ respons. brevi ad Probl. de pace Eccl. consil. in Prodr. Iren. Tract. Duræi p. 48. sunt, inquit, quibus nihil satis reformatum videtur, & quicquid antiquum Anti-Christianum. Non probat Reformationem suorum per omnia, nedum Reformatorem nomen, quod inde sibi sumunt. Melancthon verò non dubitavit eos Zvinglianos vocitare Epist. ad Martin. Gorlit. nec Calvinus Calvinianos vol. tract. Theol. f. 844. à quo nomine etiam non abhorrent Irenici, Contr. Bergius praxi div. Canon. p. 1319. Moses Amyraldus: Vide Spanhem. Exercit. de grat. univers. p. 325.

De Instituto
Landgr. beno-
nico.

§. IV. Institutum Serenissimi Principis Landgravii de Evangelicis inter se conciliandis, ab utilitate, pietate, necessitate abundè se commendare dum censet Maresius, distingvere debebat Illustriss. Principem, etsi Reformatis addictum, à Theologis Reformatis. Illius enim institutum bonum esse potuit, quod utile id censuerit, pium ac necessarium, ita rem figurantibus Ministris, quemadmodum etiam ipsi Philippo Landtgravio Serenissimo laudatiss. recordat id persuadebatur à nonnullis, Reformatos facilè conciliari posse cum Aug. confess. Doctoribus, qui eà de causâ Marpurgense Colloquium, intentione utique piâ & laudabili, instituit. Sed quàm frustrâ fuerint, qui Principi id persuasum ibant, res ipsa docuit: nec id olim dissimulavit B. Lutherus penes ipsum Hassiæ Landgravium, aut etiam Philippus Melancthon cum Brentio; qui palam testati sunt, se non posse cum Zvinglianis fraternitatem inire, aut in eam consentire; Sacramentarios pro fratribus haberi non posse, nec debere.

De Colloq.
Marpurg. an
juvet Cassell.
Syncretest.!

§. V. In Marpurgensi utique Colloquio dextra fraternitatis ipsi non porrecta, sed denegata est, ob errorem de S. Coena, etsi alios errores recantarent, quos postmodum denuò in crustarunt, uti Melancthon de Zvinglio in primis è comitiis Augustanis ad Lutherum questus est: Zvinglius misit huc confessionē typis impressam, dices simpliciter mente captum esse. De peccato originali, de usu Sacramentorum veteres errores planè renovat, de ceremoniis loquitur valde Helveticè, h. e. barbarissimè, velle se omnes ceremonias esse abolitas. Qui eodem anno (qui erat 1530. à nato Christo) ad Martinum quoq; Gorlitium de factione Zvinglii perscripsit, quod nullam habeant Christianam doctrinam, tantùm pueriliter philosophentur, hanc protestatione & commonefa-

nefactione adjectâ, cujus utinam semper extitisset memor! Ego
 mori malim quàm hoc affirmare, quod illi affirmant: Christi corpus
 non posse esse nisi in uno loco. Ideò constanter urgeas eos publicè & pri-
 vatim cum erit occasio, vituperes hoc quod, in eis, quod de usu Sacra-
 mentorum nihil dicunt; nulla est mentio fidei justificantis in omnibus
 Zwinglianorum libris.

§. VI. Parum ergò Cassellanos Syncretistas juvare potest
 Marpurgense Colloquium. Nec multum subsidii habent à tractatib9
 Monasteriensibus, quod pacem Religionis Instrumentum pacis ad Re-
 formatos extenderit. Nam quod inde infert Maresius, annumerari i-
 ta etiam Reformatos Aug. Confessionis socios, id nihil ad Syncretismum
 cum Calvinianis, aut ad consociationem Ecclesiasticam facit. Aliud
 enim est pax religionis politica, aliud unio religionum Ecclesiastica;
 illa tolerantiam Religionum in Romano Imperio infert: hæc verò
 requirit tolerantiam dogmatum in Ecclesiâ, ne censurâ notentur Ec-
 clesiasticâ, aut condemnentur heterodoxiæ; Illa iniri potuit, salvo
 Dei verbo, salvâ conscientia: hæc verò verbo Dei adversa est, neq;
 salvâ conscientia sanciri potest. Nec qualiscunqve annumeratio
 statim veritatem communionis Augustanæ Confessionis importat.
 Annumerantur & hypocritæ fidelibus, ac locum habent aliquem in
 Ecclesiâ, quia admixti eorum cætui sunt: num autem ideò sunt ve-
 ra Ecclesie membra? Et quomodo Aug. Confess. socii haberi pos-
 sint, qui in multis, iisque gravissimis capp. ab Augustanâ Confessio-
 ne discrepant! quomodo per Politicum pacis instrumentum justifica-
 ri possunt dogmata, ceu Augustanæ confessioni ὁμολογηθέντα, quæ ta-
 lia non sunt? Non sanè in tractatibus Monasteriensibus vel controver-
 siæ Calvinianæ collatæ sunt cum Augustanâ Confessione, vel pon-
 dus earum libratum fuit: aut diæta illa ejus causâ instituta, ut ju-
 dicaretur, sint nè Calviniana dogmata Aug. Confessionis dissona,
 an consona, aut haberi nè possint Calviniani pro γυνώσκουσας sociis Au-
 gust. Confessionis, an secus? Quid quod in Instrumento pacis haud
 obscurè Reformatiâ genuinis Augustanæ Confessionis sociis discer-
 nantur. Nostri enim dicuntur Augspurgischer Confession zu gethane:
 Calviniani verò ita describuntur die so unter denen Augspurgischen
 Confessions verwandten Reformirte genennet werden.

An eos juvet
 instrum. Pacis
 Monasteriens.

§. VII.

De causis Con-
cordia vel
Syncretismi
Maresianis.

§. VII. Causas autem adferre satagit Maresius concordiae quaerenda, & si pote sit, stabilienda, saltem per Christianam & fraternam tolerantiam, ex Pauli Regulâ Phil. c. III. 15. 16. quas putat se in promptu habere gravissimas. At Pauli regula supponit consensum in fundamentalibus, qui sufficiat ad persequendum scopum $\text{ἵνα τὸ θεῖον τῆς ἀνω κλήσεως τῆ θεῶ ἐν χειρῶ ἡμῶν, qui à τελείωσις perfectis conservatur: & τὸ αὐτὸ φρονεῖν requirit; quæ locum non habent in controversiis Calvinianorum cum orthodoxis componendis. Si quis ergò præter illa, quæ ad consequendum scopum æternæ beatitudinis necessaria sunt, quæque ad illam τελείωσις fidelium requiruntur aliquid aliud insuper sapuerit, εἰ ἢ ἐτέρως φρονεῖται (quod ad diversa, non adversa, alia, non aliena, ὑποαλληλα & subordinata non ἐναντία, vel contraria referendum, nam per contraria non servatur τὸ αὐτὸ φρονεῖν, nec obtinetur idem scopus, ad quem una tantum est via, nec salva est τελείωσις Christiana) καὶ τῆ τὸ ὑμῶν ὁ θεὸς ἀποκαλύψει, & hoc Deus vobis revelabit, num sc. acceptandum id sit, an reprobandum? non immediatὰ ἀποκαλύψει, sed mediatὰ; quæ obtinetur per Scripturam sacram; interim in iis, quæ ad perfectionem nostram requiruntur, & ad scopum consequendum necessaria sunt, consensu opus est, ut τῷ αὐτῷ κανόνι συγχέων ἐαδὲμ Regulâ incedere queamus. Quid hæc ad Syncretismum?$

Pseudberminia Calvin.

§. IIX. Pseudberminia ergò est, quod Duræus in specimine Methodi investigatoriæ (Prædrom. tract. Iren. p. 446.) illud ἐτέρως φρονεῖν rapit ad legalem observantiam, Evangelio admixtam: quam mixturam agnoscit errorem esse Evangelicæ professionis fundamentum subruentem è Gal. V. 1. 2. 3. 4. 5. atque hinc infert, non omnem, circa fundamentalē doctrinam, errorem in mente esse damnabilem, ita ut errantem à fraternitatis affectu excludat: siquidem Apostolus in hæc fundamentali controversiâ de necessitate circumcisionis, propter quam schisma ortum erat, ALITER SENTIENTES non excludat à spe salutis, sed promittat illis gratiam revelationis à Deo. Non enim de talibus hic agit, cum aliter sentientes indigitat: nec per eos intelligit CONTRARIAM sententiam tenentes, vel necessitatem observantiæ legis & circumcisionis ad salutem consequendâ propugnantes: hos enim vocat malos operarios, concisionem, canes, & instar canum devitandos, quum mordendo & allatrando puram Evangelii & spiritualem professionem

HYPOMNEMATA GENER.

nem ita ducant, ut observat Duræus p. 444. Et quomodo eos, quos gratia excidisse, quibus Christum ἕδεν NIHIL prodesse, quos evacuatos esse à Christo affirmat Apostolus Gal. V. 1. seqq. quos inimicos hic dicit crucis Christi, quorum τὸ τέλος ἀπώλεια finis est interitus, Phil. III. 18. 19. quos fundamentum subruere Evangelicæ professionis agnoscit Duræus, pro fratribus susciperet, illosq; in statu salutis adhuc esse censeret, nec à spe salutis, quæ tales, excluderet Apostolus? Non ergò Pseudo-Apostolos illos per ἑτέρας Θεογενεῖας intelligit, sed fideles in Ecclesiâ Philippenſium, qui fundamentum integram retinebant, soli justitiæ, quæ ex fide est, confidebant, & in eâ salutem quærebant, omnia alia in causâ salutis veluti ζημίας damnium, imò σκύβαλα stercorea habebant, qui in fide τέλει, perfecti erant, & ea, quæ ad consequendum brabejum supernæ vocationis requiruntur, sectabantur, indigitat; adeoq; τὸ ἑτέρας Θεογενεῖν non est oppositum aut contrarium quid sentire, vel sapere, sed aliud, diversum, præter illam fundamentalem doctrinam, quod tamen eidem haud adversetur, nec cum eadem pugnet. Si tamen illud ἑτέρας sensu contrario quis accipere velit, non debet id abripi ad dogmata Pseudo-Apostolica, doctrinæ de justificatione Apostolicæ contraria: in hæc enim doctrinâ ἀποτόμως requirit τὸ αὐτὸ Θεογενεῖν, eamq; κανόνα & Regulam constituit, juxta quam incedere ὁμοφρόνως debebant, ut ne minimum quidem seu ad dexteram, seu ad sinistram deflectant, ut è collatione Gal. VI. 16. cum Phil. III. 16. liquet: siquidem κανὼν juxta Varinum μέτρον sit ἀδιάψευστον μηδεμίαν περίθεσιν ἢ ἀφαιρέσιν ἐκδεχόμενον, Regula infallibilis & invariabilis, quæ nullam neq; additionem neq; diminutionem ullatenus admittit: quod etiam hic monuit Chrysostomus: ideò id explicat Beza, hortari Apostolum, ut alii alios etiam pro humani judicii imbecillitate IN NONNULLIS dissentientes tolerant Christianâ charitate, tantisper dum imperitiores erudiantur: quæ etiam est B. Balduini explicatio: si quid aliter sentiat; hoc est si fortè in aliquibus aberrant, aut si qui casus inciderint in humanâ vitâ, ex quibus se ipsos facilè extricare non poterunt, id Deum ipsis revelaturum. Intelligit autem revelationem non arcanam per somnia, visiones, aut Entusiasmos, sed quæ usitato more fit per verbum; ideò paulò post addit: Omnes in eodem permanere debere canone. B. Brentius itidem non absimiliter interpretatur nobiscum: *Quotquot perfecti sumus,*
B
hoc

hoc est, quotquot sectamur perfectam, veram, certam, & rectam doctrinam Evangelii, debemus justitiam nostram tantum querere in Christo, & non in meritis operum legis, debemus item hoc solum spectare, hoc solum agere, ut cognoscamus Christum, & potentiam resurrectionis ejus. Quod si quid alioqui præterea faciendum est, hoc Dominus ipse suo tempore per Spiritum Sanctum docebit. Sed tenendus est canon Christianæ doctrinæ, tenendus est scopus Evangelii Christi, ad quem omnia reliqua dirigi & accommodari debent. Dicitur enim alias: Si angelus de cælo aliud Evangelium prædicaverit, anathema sit. Canon autem seu regula Christianæ doctrinæ est, quod Jesus filius Mariæ sit verus Messias, à Prophetis promissus, verus Deus, & verus homo, & quod solus is expiaverit peccata nostra morte sua, ac resurrexerit à mortuis, propter justificationem nostri. Nec sit aliud nomen datum nobis sub cælo, in quo oporteat nos salvos fieri. Et quod ex fide obediendum sit vocationi Dei, non ut mereamur remissionem peccatorum, sed ut agnoscamus nos gratos pro remissione peccatorum jam per fidem propter Christum acceptâ. Hic est præcipuus canon Evangelii Christi. Hic canon, hæc regula semper est observanda. Ad hanc omnia alia sunt exigenda. Si quid cum hoc canone pugnaverit, manifestum est, quod non sit oraculum Spiritus Sancti. Si quid cum hoc canone convenerit, & affert manifestam utilitatem, agnoscendum est pro piâ sententiâ. Chrysostomus, & Theophylactus non de perfectione doctrinæ, sed vitæ intelligunt, atque eam perfectionem esse, intelligere se non esse perfectum, indigitari volunt, qui verò aliter de perfectione sapiunt, eos nondum suam imperfectionem satis intelligere, illis Deum revelaturum, modò in regulâ Apostolicâ permaneant, promitti putant. Ita Chrysost. Quotquot igitur perfecti sumus, hoc sentiamus, & si quid aliter sentitis, hoc quoque vobis Deus revelabit. Quid? Nempe quod oporteat quæ à tergo sunt oblivisci, quod perfecti sit non putare se ipsum esse perfectum. Quomodo ergo dicis, quotquot ergo perfecti sumus? Dic enim, quæso, num hoc sentimus, quod tu sentis? Si enim non accepisti, neque perfectus factus es, quomodo perfectos jubes sentire, quod tu sentis, cum nondum perfectus sis! Hoc enim, inquit, perfectio est. Et si quid aliter sentitis, hoc quoque vobis revelabit Deus: Hoc est: Si quisquam putat se omnia rectè assequutum esse. Non de dogmatibus ista dicit, sed de perfectione vitæ, & ne putent se-
ipsum

HYPOMNEMATA GENER.

ipfos perfectos esse. Quisquis putat se assequutum esse totum, nihil habet. Sed simplicior est nostra, quam tradidimus, interpretatio.

§. IX. Quenam ergò causæ sunt *Christiana & fraterna tolerantia* Reformatorum citra condemnationem dogmatum ipsorum quorumcunque! nam de hac quæstio est, & eam sancitam volebant Cassellani collocutores. Has adfert Maresius. (1) Quod ipsum Evangelicorum & Evangelii nomen ad pacem illam sectandam omnes sui Professores invitet. Admittimus hoc, sectandam esse pacem cum Evangelii professoribus. Sed tales esse Calvinianos negamus, quousque nempe absoluto decreto insistunt, gratiam Dei Patris toti mundo exhibitam, in missione Filii, & redemptionem totius generis humani à Filio Dei factam, ac Spiritus Sancti communem vocationem ad regnum Filii Dei negant, imò personam Christi *θεανθρώπου*, negatâ idiomatum communicatione, solvunt, Filium Dei pro nobis verè passum & mortuum esse (citra *ἀλλοιωπν* Zvingliam, & synecdochen Piscatorianam) inficiantur, carni Christi vim vivificandi derogant, eiq̄ve communicatam esse divinam majestatem, adeoq̄; Christum ut Deum & hominem adorandum, & fiduciam in eum collocandam esse haud admittunt, quos nec Christum, ut Deum & hominem, pro salvatore ac Domino suo agnoscere, per principia *διεῖα* religionis suæ, posse, nec fidem ex illis haurire in Christi meritum, seu illud sibi individualiter applicare, quousque negant Christum pro omnibus hominibus mortuum esse, in Apodixi fundamentali Collegii nostri Theologici demonstratum est.

Causa prima à nomine Evangelii & Evangelicorum.

§. X. Quod (2) filii Dei illi vocandi sint, qui pacem sectati fuerint, & procurarint, è verbis Christi Matth. V. 9. læti excipimus, certi omninò, quod pacem veram *ὁλοκαρδίως* sectemur, cui procurandæ vel sanguinem impendere parati sumus, sed pacem Christi, non quæ contra Christum est, pacem sine inimicitis, cujus dux & custos est Christus, dicente Hieronymo. *Maledicta autem est pax, quæ conjuncta est cum jacturâ salutis*, ut piè monet B. Lutherus. *Cum hæreticis Christianæ nostræ fidei fundamenta subvertentibus in unum coalescere, est à Christo Ecclesiæ fundamento disfidere*, ait Job. Davenantius Sarisburiensis Episcopus, in sententiâ suâ de pacis Ecclesiast. ratione inter Evangelicos usurpand. subverti autem fundamenta fidei Christianæ à Reforma-

Causa altera è Matth. V. 9.

tis Apodixis nostra fundamentalis Calvinianis Germanico idiomate, & Antapologia Rintelensibus opposita, docuit. Maresius de suæ fidei sociis HYPOTHETICIS ita pronuntiavit in præfat. Epicriseos part. II. Quod dum MEDIUM participationis inter immediate opposita querere voluerint, receptæ orthodoxiæ FUNDAMENTA pulsare, ac CONVELLERE visi sint. Quanto potiori jure nos de Calvinianis affirmamus, quod orthodoxiæ nostræ, (quæ Scripturæ sacræ est) FUNDAMENTA ipsi pulsent, ac convellant ?

Tertia causa.
1. Cor. VII. 15.

§. XI. Quod (3) Vocati non simus ad jurgia & rixas, sed ad pacem, citra monitum Maresii è 1. Cor. VII. 15. novimus. Sed & id novisse debebat Maresius, ibi fratres ac sorores & consanguineos fidei opponi infidelibus. Fratres autem in fide Christi esse Calvinianos, mera est principii petitio. Et de pace illic externâ, Oeconomicâ, & connubiali, non de pace spirituali, & Ecclesiasticâ agitur. Neque jurgia & rixæ haberi possunt bella Domini, vel ἐλεγχῶ τῶν ἀντιλεγομένων. Alioquin & Apostolus ipse rixatus fuisset, cum adversus Pseudo-Apostolos egit, eosq; ἀπετόμως confutavit: jurgatus fuisset & Christus, cum adversus Phariseos, aliosq; veritatis hostes disputavit.

Causa quarta.
Eph. IV. 15.

§. XII. Quod (4) debeamus ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ Eph. IV. 15. syncretistis non favet, sed adversatur. Illi enim posthabita veritate pacem querunt, quum dilectio fundata in veritate esse debeat, Zach. IIX. 28. Veritatem & pacem diligite. Ideò Maresius ipse monuit è Greg. Nazianz. præferri debere dissidium, veritatis causâ susceptum, vitiosæ concordie, & Andr. Rivetus præfat. ad animadvers. ad annot. in consult. Cassandr. observavit: Quod Propheta hæc duo conjunxit, veritatem & pacem, & veritatem paci præposuit, non in alium finem factum esse, quam ut intelligamus, solam illam pacem & concordiam Deo probari, quæ fundamento veritatis innititur, nec ab eo vel tantillum dimovetur. Nullos enim approbabit Christus pro discipulis suis præter eos, qui in ipsius sermone manebunt, nec in Patre & in se unum agnoscet quemquam, qui non sit sanctificatus per veritatem. Pietatis unitas in verâ fide consistit: ubi veritas exulat, domicilium non eligit pax vera & sincera. Hæc ille. Sectare justitiam, FIDEM, charitatem & pacem, monet Apostolus 2. Tim. II. 22. & in laudato ad Eph. c. IV. solliciti estote servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Ubi quæ sit unitas Spiritus explicatur, & ad eam UNITAS

FIDEI

FIDEI requiritur. Quæ cum inter nos & Reformatos non detur, nec unitas Spiritus, nec vinculum fraternæ pacis locum habere potest.

§. XIII. Quod (5) ad gaudium Romæ è nostris dissiidiis & periculum ab eâ imminens, de eo rationem reddituri sunt, qui primum doctrinâ, tum distinctis fidei confessionibus Augustæ exhibitis, ut & cæteribus Ecclesiasticis seorsivis à Nostris separari maluere, quàm fidei nostræ accedere, & confessioni nostræ se adungere. Autor autem schismatis primus fuit *Carlstadius*, quem *περὸ τῆς γωνίης* hujus fabulæ miserrimæ, non aliquâ pietatis opinione, sed odio tantum Lutheri, eiusque maxime hominis insanam improbantis, controversiam de Cœnâ movisse, Philippus in Epist. ad Mycon. non tantum testatur, sed idem testari potuisse bonam Germaniæ partem, affirmat. Ob Romanensium bella fraternitatem cum Reformatis ineundam esse, suspensio tantisper mutuo dissiidio, donec à periculo liberemur, id verò verè Syncretisticum est consilium. Quod à Cretensibus didicere Calviniani. Sed quænam illa pax fuerit ovium cum hyænâ, ut à lupo liberentur! Annon æquè ab hyæna devorari poterunt, uti à lupo? Non indiget divina veritas patrocínio hæresium: nec ideò toleranda censebant pii veteres Nestorianorum dogmata, ut Ario fortius resisterent, sed æquè illa hæreseos stigmatè notabant. Prohibemur utique per Apostolicam regulam mala facere, ut eveniant bona. At Syncretismus cum Calvinianis verè malum est, & abominatio coram Domino. Quæ enim societas luci ad tenebras 2. Cor. VI. 14. Si quis venit ad vos, & doctrinam Christi non adfert, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis. Qui enim dicit illi AVE, communicat de operibus ejus malignis, 2. Joh. v. 9. Taceo, quod Calviniani nonnulli non oppugnationem Romanensium, sed coalitionem cum iisdem intendant, eosque in fundamento fidei secum convenire orbi persuasum eant, à quâ sententiâ alieni non sunt *Hundii, Pater & Filius*, quam etiam in Angliâ propugnarunt *Potterius & Chillingworth*, teste *Voëtio*, ut & *Abrab. Scultetus*, & *Cunr. Bergius* in Germaniâ, cujus etiam sententiæ esse *Rintelenses*, fratres novos Calvinianorum, non videtur obscurum: siquidem omnia Calixtina dogmata (è quibus hoc palmarium fuit, de consensu Papistarum cum Reformatis

Causa quinta.

Voët. Tom. II.
disp. sel. p.

maticis & Lutheranis fundamentali) primipilus eorum *D. Henichius* se exofculari, palàm professus est.

§. XIV. Quam verò sententiam probare non potuit *Maresius*. Non enim tantum *benotica* à parte Pontificiâ edita rejicit, quod non tam pacis viam indicare videantur, quam deditioem & servitutem imperare, sed etiam factores alios pacis, qui partibus hinc atq; inde dependentibus scissuram sanare parant, vanos esse, atqve operam perdere docet. Qui vel agentes extra Romanam communionem, vel ad illam quoquo modo gestientes, suis privatis de causis, quod illic omnia auro & purpurâ niteant, rationes proponunt concordie resarciende cum sede Romanâ, oleum ludunt, & operam, quamdiu hæc de sua infallibilitate nihil remiserit, & anathemata Tridentina remanebunt in arce. De quo illi proinde transigendum erit cum *Rintelensibus*, aliud à *Calixto* suo persuasis, ut & cum *Dureo*, pacificatore suarum partium, qui scopum suum negat ad factionem adversus Pontificios formandam tendere, & non potius ad unitatem, etiam cum illis quærendam, eoq; nomine instrumentum pacis *Catholica Hundiorum* laudat, & insertum voluit prodromo suo *Irenico*,

De pace cum
Socinian.

§. XV. Neque placent *Irenico* Nostro *Irenica Irenicorum* à *Socini* sequacibus protrusa: Siquidem fides de *SS. Trinitate* & alia primaria Religionis Christiane capita ita pulsantur perquam contumeliosè. Sed quæ religione custodienda sunt adversus *NeArianos*, & *NePhotinianos* capita illa fidei Christianæ de *SS. Trinitate*, & alia, eadem omninò etiam facta tecta conservanda sunt mysteria fidei de persona Christi, de predestinatione, de Sacramentis adversus *Neo-Nestorianos*, *Predestinatianos*, *Berengarianos*, adeoque ipsosmet *Calvinianos*. Quia non minus veritas divina his quàm illis continetur, non minus hæc, quam illa credenda in *S. literis* proponuntur. Neque dubium est, ex iisdem principiis redundare *Arminianam Socinistarum tolerantiam*, è quibus ad *Calvinianorum* in societatem spirituales receptionem inducti *Cassellis* sunt *Rintelenses*: quemadmodum in *Antapologiâ* Collegii nostri demonstratum est.

§. XVI. At hic inter eos pacem tentatam, & multum promotam dicit *Maresius*, qui ad eam reverâ obligantur, eò quod fratres sint. Idem de *Socinianis* dicunt, & à *Reformatis* postulant *Arminiani*, quod

quod agnoscendi sint pro fratribus, & quod verè fratres sint. Idem postulant Sociniani ipsi, non dissimili prætextu. Et admittendi ideò judicati sunt in *Irenico M. Henrici Nicolai*, quod *Reformatis*, imprimis *Johan. Hornbeckio* in Summâ controversiarum valdè probatum fuit pag. 587. 593. 594. Qui verò etiam *Trinitas* non dubitavit admittere, quemadmodum è *metodo de Trinit.* & aliis pessimæ notæ scriptis, in iis, quæ ipsi opposuimus, demonstravimus.

§. XVII. Sed probare satagit fraternitatem Maresius, quod *multa nobis sint communia: communis primùm ratio salutis obtinenda per unicum Christum* *Ἰησοῦς Χριστός*. Quam verò communionem etiam prætexebant *Nestoriani*; at per anathemata Ecclesiastica reprobati: Jactitant quoque *Papistæ*, quos verò pro fratribus suscipere renuit Maresius. Atqui neque Christum *Ἰησοῦς Χριστός* rectè agnoscunt, colunt, aut venerantur *Calviniani*, quod in *Examine doctrinae fidei Reformatorum Ecclesiarum de persona Christi* per XI. Capp. demonstratum fuit: neque salutem per Christum nobis constare sincerè credunt, dum *absolutè & citra intuitum meriti Christi* ad salutem prædestinatos esse, qui electi sunt, adserunt: neque fidem in Christum collocare, meritorum ejusdem fiduciali applicatione, possunt, qui Christum omnibus hominibus salutem acquisivisse merito suo inficiantur, & *solan* humanam naturam pro nobis passam esse docent: Solius enim passione carnis salutis æterna acquiri non potuit: ne de eo dicam, quod *obedientiam Christi activam* pro nobis præstitam non pauci Reformati negent, quem errorem *fundamentalem* publicè damnatum esse in *Reformatorum Ecclesiâ*, non constat: imò *Maresius* in brevi *Refut. Apol. Curcell.* p. 300. *se nunquam invisum fuisse illi Piscatoriana sententiæ* fatetur: Item *nullam heterodoxie notam inustam ei velle: nec Synodos nationales Gallie quicquam sequius & atrocius de illo dogmate pronunxiasse, censuisse tamen, solam oppositam sententiam debuisse publicè in suis Ecclesiis doceri.* Taceo etiam hîc, quod *bona opera necessaria esse ad salutem* statuunt, atque eo pacto per UNICUM Christum salutem obtineri, haud credant.

§. XVIII. *Commune* (2) dicit esse *fidei & veritatis principium*, Dei verbum scripturis S. Vet. & Nov. Testamenti consignatum. At Reformatos hoc principio fidei & veritatis unico & solùm infallibili, non

Probationes
Maresianæ pro
Calvin. Fra-
ternitate.

(1) A commu-
ni salutis ra-
tione.

(2) A commu-
ni fidei princi-
pio.

li, non niti, cum *praxi ipsâ confessiones ipsorum, & contentiones do-*
cent, cum rationi humanæ judicium deferunt in iis, quæ meræ sunt
revelationis, seu rebus fidei, & judicium de contradictione in fidei
mysteriis eidem committunt, quo de videatur B. Meisnerus noster
in proba I. Calvin. & B. Gerhard. in volum. II. disput. sub finem disp.
de judic. S. S. in rebus fidei. Et unde est, quod verba clarissima scriptu-
ræ sacræ tropis multivariis obfuscent, nisi quod sensus, quem ipsa
verba per se reddunt, rationi ipsorum consentaneus non videatur,
quo pacto rationem fidei suæ principium faciunt, non verbum Dei,
aut certè scripturam juxta rationis judicium interpretantur, non jux-
ta verborum Spiritus S. tenorem. Inde enim Synechdochen, vel alleosin
invehunt, cum mysterium de Persona Christi explicatur in S. literis:
inde metonymiam, & nescio, quos non tropos verbis institutionis sa-
cramenti Eucharistias, & iis, quæ de efficacia Baptismi agunt, affricant.
Inde per Ironiam, aut etiam Synechdochen ea depravant, quæ de gratia
Dei & merito Christi ad omnes sese porrigente occurrunt. Et nullus
ferè finis est troporum, & depravationum in classicis scripturæ oracu-
lis penes Calvinianos, qui strenuè ducem suum Zvinglium in eo se-
quuntur. Id enim erat ejus principium, Deum non proponere nobis in
verbo suo incomprehensibilia, quales ineptas voces Philippus de Zvin-
glio, relatione de Colloquio Marpurgensi, notavit & profligavit:
unde varios invexit tropos: Cui B. Lutherus in Confess. de S. coenâ
Anno 1529. Es gilt nicht so tropens oder troppelns in der Schrift/ man
muß die tropos erst beweisen / daß sie da seyn.

(3) *A commu-*
nibus relig.
Christian.
capp.

§. XIX. Tertiò *communia etiam dicit omnia religionis Christia-*
ne capita, de S. Trinitate, de incarnatione Filii, illius satisfactione pro
peccatis nostris, nostri justificatione per fidem solam absq; operibus, bono-
rum operum necessitate, Sacramentorum novi fœderis numero & usu,
quæ abundè sufficiant singulis ad salutem, si nullo contrario dogmate pol-
luantur & destruantur. Sed pollui & destrui ea contrariis dogmatibus
demonstrarunt jam pridem nostrates, è Scriptis, & hypothesebus Cal-
vinianorum, B. Mentzerus, B. Meisnerus & alii, imprimis B. Gerhardus
Dispp. de gloriâ Dei per Calviniana dogmata labefactatâ. Quomo-
do mysterium de incarnatione Filii Dei, & Personâ Christi polluant &
destruant, Examine laudato ostendimus; Satisfactioni verò pro pec-
catis

HYPOMNEMATA GENER.

catis nostris efficiunt, quæ de absoluto decreto commentum sunt. Si enim absolute electi ad vitam æternam sumus citra intuitum meriti Christi, quid opus est satisfactione Christi pro peccatis? Absolutissima illa gratia, quæ cor & Palladium est Ecclesie Reformatae, juxta Synodum Dordracenam non infert, sed excludit satisfactionem & meritum Christi. Quos elegit Deus solum, quia placuit, & quidem ad æternam vitam, illis opus non est reconciliatione, quia absolute dilecti sunt à Deo, & absolute ad vitam æternam prædestinati. Neque satisfacere pro peccatis nostris infinitæ Dei justificatione passio solius carnis potuit, færente Fr. Junio. At solam carnem vel humanam naturam Christi passam esse, dogma est Calvinianorum. Sanè negat à communicatione divine omnipotentia & virtutis vivificatrice, locum non habet sive impletio legis vite æternæ meritoria, seu satisfactoria passio pro peccatis nostris. Ideò non mirum, Calvinum l. II. Instit. c. XVII. sect. 2. ita scripsisse, Equidem fateor, si quis simpliciter & per se Christum opponere vellet iudicio Dei, non fore merito locum, quia non reperiretur in homine dignitas, quæ possit Deum promereri. Porro, quum negant, Christum pro peccatis totius mundi satisfacisse, annon satisfactionem Christi, quantum in ipsis est, tollunt, ac labefactant, si quidem eam inutilem reddant ad fidem & inapplicabilem: nemo enim potest sibi applicare Christi satisfactionem, si ea non sit præstita pro omnibus, sed more Piscatoriano. concludere necessum habet, Christus pro quibusdam satisfacit, E. fieri potest, ut ego quoque, sim in illorum numero, pro quibus satisfacit. Respondet hic, si vir est, vel suo tantum Ludovico Crocio Maresius, excusis eruditionis suæ Calvinianæ pluteis, Dissert. Dyodecad. p. 667. EVIDENS EST, certitudinem salutis, non tantum positam esse in eo, quod eam nobis persuadeamus & credamus: verum etiam, & quidem multo maxime in eo, quod Scriptura testetur, Christum pro omnibus, ac proinde etiam pro nobis esse mortuum. Sublata enim universalitate majoris, & veritate objecti, quam scriptura supeditat, ut fidei fundamentum, fides in minore particulari absque fundamento vacillat, & nihil concludit, juxta receptum Logicorum canonem: è puris particularibus nihil sequitur, ut in triviis notum est. Feriunt enim hæc omnino Mareium, qui si quisquam alius blasphemis dictionibus traducit universalem Christi redemptionem, & acerrime fidei suæ socios, Hypothesicos, ob eam qua-

C

liter-

AD PRÆLOQV. OBSERV. MARES.

litercunqve assertam, maledicâ lingvâ infectatur. Dogma verò de justificatione nostri per solam fidem absque operibus consistere nequit, quousque Calviniani bona opera ad salutem consequendam necessaria esse cum Papistis & Interimistis adserunt, quod asseritur etiam à Maresio in Anti-Tirino Tom. II. p. 334. Producit illic Theologum Belgii sui (Gisb. Voëtium) qui non solum in Disputatione suâ inaugurali Coroll. Theol. parad. 2. statuerit: *Bona opera ex usu Scripturae aliquo modo dici posse causam vitæ æternæ*, atq; in Thersite Heavtontimorumeno sect. II. c. 2. longius progressus affirmârit, quod opera illud aliquo modo sint, ad quod sequitur vitæ æternæ: *quod sint id quod producit vitam æternam: sint principium per se ac physicè influens in effectum vitæ æternæ, seu influens esse in illum effectum; sint id cuius vi posidemus vitam æternam, vi non quam habeant ex se, sed ex dispositione gratiæ divinæ: denique sint instrumentum illud, quod voluit Deus per gratiam suam elevatum & assumptum concurrere ad productionem vitæ æternæ.* Quæ etsi absurda dicat Maresius unius PARADOXI CAPITIS Thersitis, quem jubet fieri Heavtontimorumeno, nec unam birundinem ver facere, communis tamen illa traditiva, quod bona opera necessaria sint ad salutem consequendam aliud non infert, quam quod explicatiùs tradidit Voëtius, imò Apostolo autore, Bona opera, si concurrant ad consequendam salutem, alio modo concurrere non possint, quam meriti, Rom. IIX. 6. & Voëtius in animadvers. contra Examen Jacobi Batelier Arminiani sect. II. c. 2. ab omnibus Calvinianis sic inferri observat: *Quæ actio bona concurrat ad obtinendam salutem, eam necessum est concurrere per modum cause*, Conf. B. Dn. D. Hülsem. in Breviar. extens. supplement. c. XII. th. VII. seqq. Quod Sacramentorum usum attinet, dic dicá *πρωτῶν* discrepant à Nostris Calviniani; nam nec media ea agnoscunt ordinaria regenerationis & salutis, sed tantum signa, eaqve dubia, nihil significantia, nisi penes electos, de quibus verò, quinam illi sint, nemini constare potest, & de substantia Sacramentorum maximoperè à cœlesti veritate abeunt: unde B. Lutherus negat (& meritò) Zvinglianos Eucharistiam à Christo institutam celebrare. Confess. Minori de Cœna Anno 1544. T. IIX. Jenens. f. 177. & IIX. Altenb. f. 348. *Also ist das Abendmahl bey ihnen nichts anders denn sonst eine tägliche gemeine Mahlzeit/da man Brod und Wein brauchet/den bey demselben kan*

HYPOMNEMATA GENER.

San man von Christo reden / lesen / loben / dancken / und also geistlich essen / eben so wol als im Abendmahl Christi. Postremò non sufficit, *illa doctrinæ capita, quæ recensuit proximè Maresius, tenuisse, sed in aliis etiam oportet non contradicere S. literis, quantum ad fidei dogmata: quemadmodum ab alia etiam alii anathemate percussi sunt: Ita e. g. Pelagiani condemnati sunt ob negatum originis peccatum, Donatistæ, quod articulum de communione Sanctorum pulsarent, Nestoriani, quod communicationem idiomatum labefactarent, Prædestinatiani, quod absolutam prædestinationem adstruerent, Anabaptistæ, quod semel justificatos gratiâ Dei excidere posse inficiati sint, & pædobaptismum, ob fidem infantibus negatam, inanem ceremoniam effecerint, Schwencfeldiani, quod immediatam illuminationem asseruerint, &c. Quæ pleraque in Zvinglio-Calvinianis etiam observantur.*

§. XX. *Quod (4) communem cultum in lingua vulgari, & ab idololatria repurgatum præten- 4. à communi cultu.* dit: id cum accusationibus aliorum Calvinianorum, etiam in confessionibus publicis, non congruit, qui nos idololatria ob carnis Christi adorationem, & ob vim divinam Sacramento tributam postulant, *sacrificii missatici & idololatrici cultus fundamentum* à nobis retineri, criminantur, neq; repurgatum esse cultum nostrum à Papali superstitione, & idololatriâ admittunt, ceremonias nostras pias & innocentes damnant &c. ut è *Daneo* in *Examin. Chemnit. pag. 417. Calvino* in admonit. contra *Westphal. & in comment. ad Eph. V. Bezâ* in Colloq. *Mompelg. ad dogma 1. & 2. de Baptism. p. 433. Bergio* in *Psevdo-Stereom. Testam. Christi, Pareo* in comment. ad *Rom. I. Anhaltinorum scripto* contra *Theolog. Witeberg.* aliisque constat. Neque verò *communem* nos cum *Reformatis cultum* habere cupimus: qui Christum secundum *humanam naturam* adorare renuunt, è *Baptismo* externo ablutionem corporis, è *S. Evcharistia* nudi panis manducationem, & vini bibitionem, cum memoriâ passionis Domini, quæ in qualibet vulgari cœnâ locum habet, efficiunt.

§. XXI. *Quod (5) de communibus adversariis Papistis & Socinianis adfert, non ex asse verum est, quum in multis Papizent Calviniani, in multis Arianizent, & Socinizent, quorum Harmoniam* 5. à communibus adversariis.

cum Papicolis B. Gesnerus, B. Himmelius, & alii, cum Arianis & Socinianis B. Graverus, B. Gerbardus, imò etiam D. Pelargus, prius quam ad Calvinianos transfuga fieret, demonstrarunt.

6. à communi
protestatione.

§. XXII. Quod (6) denique ad communem protestationem attinget, non Zvinglianos, sed nostros olim protestatos fuisse contra Romano-Catholicos; neque in societatem nostram admissos Calvinianos, sed palam exclusos per *transactionem Passaviensem, & Augustanam pacem Religiosam*, notorium est, de quo in disputationibus de pace religiosa egimus: In Monasteriensibus verò tractatibus adversus Calvinianorum admissionem protestationem factam esse à Magno principe, nondum memoriâ excidit: nec eam quisquam ad Syncretismum facere, supra monuimus. Atque hæc de *causis fraternitatis à Maresio factis δια βραχίσων*. Actum enim de his aliàs est plenius, & perfunctoriè tantum eæ ab illo delibatae prolixum non requirunt elenchum.

De mediis tenta-
tae & promo-
tae Cass.
Concord.

1. Quod non
tentata per dis-
putat. sed per
Colloquium.

§. XXIII. Jam de mediis quoque tentatae & promotae Cassellis pacis Ecelesiasticæ disserit observator, *qvæsitam primùm ibi pacem non per disputationes dialecticas, sed per amicabile Colloquium virorum pariter eruditorum & piorum eodem collimantium, ex eodem veritatis retinenda & charitatis unâ exercenda ac promovenda voto*. Sed protestantur in Epistolâ Apologeticâ p. 8. Rintelenses, se non per colloquium solum rem egisse, sed *disputationes de controversiis instituisse, nec perfunctoriè, sed accuratè materias contulisse, vices etiam opponentium & respondentium permutasse. Et quis neget, inquirunt, intra octiduum plusquam perfunctoriè ventilari controversias potuisse, quæ nobis cum reformatis intercedunt? At nolint arbitrari non plus actum dictumve esse, quam quod relatio illa habet. Exhibuimus Dnn. Marpurgensibus nostras, & illi nobis suas theses segregatisq; de quibus utring; conveniret, controversas quæstiones, evoluto ab ambiguitatibus ante omnia cujusq; controversiæ statu, quâ par erat moderatione, & uno veritatis proposito studio, sic disputavimus, ut opponentis & respondentis vices permutaremus. Et provocant eâ in parte ad protocolla. Ecquid ergò negat Maresius adhibitas fuisse disputationes, aut num disputasse quidem non autem dialecticè vel Logicè disputasse putat? Id multò minus largientur Rintelenses, qui disputationem non Logicam faciliè agnoscunt*

scunt ἀλογον esse, nec disputationis nomine dignam: aut num in hæresi fortassis est *Durei*, qui pro acumine suo admirando novellum *ἔυρημα* conferendi sine collatione, disputandi sine disputatione, *Methodi*, quam vocant, investigatoriæ excogitavit, quæ habetur in *Prodromo tract. Iren. p. 428.* quæ *conscientiis manifesta fieri omnia posse*, arbitratur, *per veritatis DEMONSTRATIONEM*, at sine apodixi vel discursu demonstrativo p. 411. cuius causâ novum videtur *asinorum pontem* struere, vel *clavem*, ut vocat, conficere, quæ *seram in hâc portâ referet*, quæ ipsi est *omnium proprietatum*, quæ *naturaliter inherent rebus collectio & dispositio*, ut de *consistentiâ aut inconsistentiâ prædicati cum subjecto iudicium fieri possit ex consentaneitate aut dissentaneitate*, quas proprietates invenire liceat, si rem quamlibet spectemus in suis causis, effectis, subjectis & adjunctis propriis: & ut in hac meditatione mens nostra procedat à simplicibus, & prius utrinque, notis, atque concessis ad compositam ac demonstrativam dubii solutionem. Quod fieri posse sine λογισμῶν ratiocinatione vel argumentatione & disputatione si quis putet, eum cum ratione insanire omnes sani dixerint.

§. XXIV. Quod ut in *Dureo* quivis videat, attendat solum parumper ipsi interpretanti *Methodum investigatoriam*, non *disputatoriam*, prout ea pag. 473. proposita est: *Omnia, inquit, in hoc speculo mentis per reflexionem directam, nihil per refractionem peragendum est* (ad quæ intelligenda *Oedipus* fortassis, aut *Delio* augure opus) *integros enim notionum radios, in quolibet actu DISQUISITIONIS* (sine disputatione institutæ) & *certo ordine successivè COLLIGERE* (sine collatione aut illatione) *ad DEMONSTRATIONEM faciendam* (sine demonstratione. Mera portenta loquitur novus *Logicus* aut *Methodista*, *Logicâ* omni, ut apparet, *naturali* destitutus) *quæ suis in mente lineis & numerorum proportionibus constat eque ac DEMONSTRATIONES MATHEMATICAS*, (in *Theologia* homo ineptus *demonstrationes Mathematicas* quærit, easque, ut nihil ad contradictionis evidentiam, & portenti loquia desit, *sine demonstratione*: quum nemini non constet perfectissimum apodixeos & demonstrationis genus in *Mathefi* locum habere, nec argumentationes vel disputationes demonstrativas, aut syllogismos apodicticos usquam luculentiores reperiri) & *schemata istarum linearum intellectualium*, qui-

De Durei Methodi investigatoria sine disputatione.

AD PRÆLOQV. OBSERV. MARES.

bus notionum ex textu haustarum, & nullo modo illatarum in textum NUMERI ET PROPORTIONES ad oculum in chartam conjici possunt. Quasi hæc oculis patere possint, sive corporis sive mentis, & evidentia rerum (non enim de perspicuitate verborum hic res est) in mysteriis fidei locum habeat? Et quinam obsecro, mi Duræ, in S. literis de rebus fidei numeri, quæ proportionales, quæ schemata linearum intellectualium habentur! annon potius illæ ὑπὲρ νοῦν, ὑπὲρ λόγον, ὑπὲρ πᾶσαν κατὰληψιν τῆς κινήσεως φύσεως, ut destruere oporteat πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον καὶ τῆς γνώσεως τῆ θεῆ καὶ αἰχμαλωτίσεως πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τῆ χριστοῦ 2. Cor. X. 5. Verè de talibus Methodistis usurpaveris illud Apostoli, Φάσκοιτες εἶναι σοφοὶ ἐμωραίνθησαν Roman. I. 22.

§. XXV. Quam autem disputationes in veritatis indagazione (sive quænam sint verbo Dei consentanea, quæ dissona, sive quam ponderosa sint, aut non sint dogmata, inquiratur) necessariae sint, ut sine illis nihil profici queat, vel è Vedelii sui rationali Theologico etsi magnam partem minus rationali, ac verè ἀθεολόγω discere potuisset ac debuisset Duræus, priusquam huic causæ se immiscuisset, ne labyrinthum sine filo Ariadnaeo ingrederetur. Qui in Jesuitis novum modum veritatem investigandi sine disputatione profligavit. Quackeorum hodiè effugium illud est, disputandum non esse, & cujusdam Bernh. Baumanni im teutschen Evangelisch. ärgerl. Christenth. p. 1408. Sie haben ein Buch/ welches sie Logica nennen/ damit schänden sie die Lehre Christi / und disputiren die damit hindurch und wieder hindurch ic. Nec absimilis est lex Mabometana, quod disputandum non sit de religione. Magis tamen absurdi videntur Henotici, quod disputationem admittant, sed Dialecticam esse nolint. Quod commentum ἀντιφατικὸν confecit jam pridè S. Augustinus in Cresconio; docuitq; quàm impossibile sit disputare absq; Dialectica l. i. contra Crescon. c. XIV. Neque enim, cum hoc mihi objicis (quod Dialecticus sim) imperiti à te falli puto, sed fallere astutià. Nomen quippe Græcum est Dialectica, quæ si usus admitteret, fortasse Latine disputatoria vocaretur, sicut Grammaticam Græcè, literaturam Latine, viri doctissimi appellaverunt. Sicut enim à literis denominata est Grammatica, quoniam Græcè grammata literæ dicuntur: sic à disputatione Dialectica nomen accepit, quoniam Disputatio

HYPOMNEMATA GENER.

tio Græcè dialogue vel dialexis appellatur. Sicut autem Grammaticus à veteribus Latine dictus est literator: ita Græcè Dialecticus multò usitatius & tolerabilius Latine dicitur Disputator. Puto jam quod Apostolum disputatorem non neges, etiam si dialecticum neges. Improbare ergò in vocabulo Græco, quod approbare cogeris in Latino, quid est aliud, quàm indoctis præterire fallaciam, doctis facere injuriam? Aut si & disputatorem negas Apostolum, qui tam assidue tam egregie disputabat, nec Græce nosti vel Latine, vel quod est credibilius, & in verbo Græco fallis eos, qui Græcè nesciunt, & in Latino, qui nec Latine sciunt. Quid enim est, non dico imperitius, neq; enim tu ista non nosti, sed omninò fallacius, quam cum audias & legas tam multos multiplicisque sermones Apostoli asserentes veritatem, convincentes falsitatem, negare quod soleat disputare, cum hoc fieri nisi disputando non possit? Maximus verò in oratione πρὸς τὰς καλεουσας non Catholicis, sed paganis & hereticis convenire, quod disputationes subterfugiant, docet, idq; τῆς πλάνης καὶ τῶν κακῶν ὄλον αἴτιον esse affirmat. Hac apud omnes, quæ extra Ecclesiam sunt, erroris & malorum omnium causa est. Quis enim adversariorum Ecclesiæ catholicæ, qui non postulet, ut quæ dixit absque iudicio intellectus credantur, sive Græcum dicas, sive Manichæum, sive Arii, sive Apollinaris, aut alterius alicujus talis sectatorem, annon declinat examen (τὴν ἐξέτασιν disputationem) ut effugiat refutationem, nonne cum alia quædam ex sua heresi derivavit, alia autem ex sacra scriptura congruentia & nexu comportavit, & ad proprium sensum detorsit, profert quidem probationes (κατασκευὰς) in quas manifestè profitetur nolle se ut quisquam curiosè inquirat. Quàm necessaria sit disputatio ad Ecclesiasticam pacem ineundam post B. Nic. Hunnii consultationem docuit Dn. D. Dannhaveri Fratris nostri in Christo conjunctissimi illex & Obex pac. Eccles.

§. XXVI. Quod autem disputationes Φιλονομεία & Φιλονικία facile comitentur, quod non rarò magis personæ quærat triumphus, quam cause, quod sæpe fiat, ut veritas altercando amittatur, id omne ex accidenti est; nec ob abusum tollendus est rei usus: alioquin & Colloquia quæcunque de rebus fidei, (quanquam nec ea sine disputatione inter partes dissidentes institui possint) reprobanda, quod in iis
etiam

etiam *Φιλονικεία*, & *Φιλονικία* non rarò dominetur, & quod plerun-
que infelix Colloqviorum fuerit exitus, uti *Nazianzenus* jam nota-
vit: imò & *interpretatio scripturæ* è contextus antecedentibus &
consequentibus, & locis parallelis (quæ itidem sine disputatione vel
argumentatione fieri nequit) erit intermittenda, ob *Pseudherminiam*
hereticorum, scripturas detorqvientium. Quæ ineptiæ sunt homine
erudito indignæ.

§. XXVII. Præfert hic Colloqvia disputationibus Maresius.
At in *Respons. Melleto nomine Collegii Theologici Gröningensis Acade-*
mie dato, ut & in *Consilio de procurandâ arctiori unione Evangelicorum*
non minus Colloqvia, quàm disputationes, vel concertationes Theo-
logicas parum ad unionem conferre censuit, & mutuam tolerantiam
citrà colloqvia & concertationes, per solam nempe transactionem
& definitionem, sancendam svasit: *Ex colloqviiis* (scribit Maresius
in consilio suo) *vel concertationibus Theologicis parùm huc usque spe-*
rari potest ad hanc unionem: quod cum Rever. & Clariss. Dn. meo Colle-
ga Facultatis nostræ responso ad Rever. & Doctiss. Dn. Mellet. variis ra-
tionibus dedi confirmatum.

§. XXVIII. In *Colloqvio Cassellano eodem collimasse Rintelenses*
& Marpurgenses facile largimur: res ipsa enim id testatur: nam non
aliter in *Calixti Scholâ* informati erant, quàm uti *Calviniani Syncre-*
tistæ persuasi sunt: *nullum sc. esse fundamentalem dissensum, & facilem*
esse concordie Ecclesiasticæ ineunda rationem. Talibus, qui conveniunt,
de re colloqvendi causâ, de quâ alioquin non dissentiant inter se in-
vicem, non opus esse disputatione, sed tantùm sententiarum suarum
manifestatione, nemo diffitebitur: quia ubi illæ non dissonare, sed
eædem, esse deprehenduntur, ecquis requireret disputationem? Con-
spirantes in eandem sententiam, quid attinet disqvirere, sitne vera
eadem an falsa, quum jam utriqve præceperint animo suo, veram,
non falsam esse, & in eo *ὁμοθυμαδὸν* consentiant? Id verò non capio,
quomodo *idem veritatis retinenda, & veritatis unâ exercenda ac pro-*
movenda votum penes utramque partem esse potuerit? Nam quum vo-
tum illud penes *Reformatos* fuerit, *Calvinianam fidem* in articulis
controversis, quàm ipsi pro *veritate* habent, *retinendi*, penes *Rinte-*
lenses autem suam de iisdem *retinendi* sententiam, quàm itidem illi
veram

HYPOMNEMATA GENER.

do coalitionem in sententiis, quoad ipsa dogmata controversa, intendere potuere. Cui enim parti suam sententiam RETINERE animo sedet, illi cum alterâ parte, contrariam sententiam, de illis capitibus foventi, ac RETINENTI, & retinere intendenti, non potest idem esse votum, eadem intentio, nec cum eâ eodem illa collimare censeferi potest. Atque hæc de *Primo* medio à *Maresio* laudato, in *Cassellanis Collocutoribus*.

§. XXIX. Deinde id laudat *Maresius*, quod non processum *Cassellis fuerit per formulas ambiguas, & dubii sensus assertiones, quas pars qualibet in suam queat pertrahere, sed per sinceram liquidationem capitum hætenus utring, conversorum consensus & dissensus circa illa ingenuam explicationem, de eorum conditione, quantum ad salutis necessitatem, sapientem & moderatam definitionem, ac in iis, de quibus nondum potuit convenire, mutuam & fraternam tolerantiam, qualem norunt se debere infirmioribus in fide, qui se firmiores & perfectiores arbitrantur Rom. XIV. 1.* At quam non sint ambiguitatis expertes formulæ & assertiones in Colloquio *Cassellano*, & quomodo pars qualibet eadem in suum sensum facile pertrahere possit, id post *Epicrisin Collegii Nostri imprimis in Academia Argentoratensi docuit Dn. D. Isaaci Fausti Irene Siren*, quæ occupata maximè in sensus ambiguitate evolvenda fuit. Quod verò non *sincera liquidatio* ex mente *Ecclesie Aug. Confessionis* facta fuerit à *Rintelensibus*, quodque potius attemperarint hi sese & appropinquarent *Calvinianis*, in plerisque, id tum *Epicrisis* nostra, tum imprimis *Antapologia* nuperrimè edita à *Collegio nostro Theologico* affatim demonstravit, ubi non tantum *Calvinizantes*, sed & *Papizantes*, imò & *Arminianizantes*, & *Socinizantes* hypotheses, & doctrinæ *Rintelensium* observatæ sunt, & in solis disco expositæ.

§. XXX. Quam verò non *ingenua consensus & dissensus Lutherano-*rum circa capita controversa explicatio ibi facta, sed ex *Calixti* mente magis, quam è *Sententia invariatae Aug. Confess. Doctorum Ecclesie*, seu consensus & dissensus cum *Reformatis* ab una parte expositus sit, cum ex iisdem scriptis modò laudatis satis constat, tum verò è collatione scripti publici *Theologorum Dresdensium, Lipsiensium, & Witebergensium*, cui titulus est *consensus reperitus fidei verè Lutherane in*

D

illis

V. Confil. Theol. Witeb. p. I. pag. 868.

De momento
controvers.
Scripta Syncretistis opposita.

illis doctrinae capitibus, quae contra puram & invariata[m] Augustanam Confessionem aliosq[ue] libros Symbolicos in Formula Concordiae comprehensos scriptis publicis impugnarunt D. Georgius Calixtus ejusdemq[ue] complices, hic Witebergæ Latino & Germanico idiomate nuper editi, nec non censura de controvers. Regiomont. in causa Disput. Latermanniana, & judicii de Latermanni heterodoxia, ut & des Kurzen und gründlichen Beweises / daß D. Latermann von der Augspurgischen Confession abgetreten / & judicii de erroribus D. Drejeri, (quæ habentur in consiliis Theologicis) itemq[ue] tractatus nostri, qui sub titulo Consultationis Cassellanae ad lancem veritatis expensæ proximè editus est, & Harmonia Calixtino-heretica cum Calvinianis, Papistis, Arminianis & Socinianis ante decennium editæ, luculentissimum evadit, ad quam neq[ue] Calixtus, neq[ue] ulli Calixtini quicquam reponere hæcenus potuerunt, ad ἀποκατάστασιν quippe redacti.

§. XXXI. An autem sapienter, juxta sapientiam Spiritus, & verbi Dei præscriptum, quod una nobis in hisce est, esse certè debet, sapientia (nam lex Domini facit nos prudentiores inimicis quibusvis nostris, & sapientiores ipsis senibus & doctoribus nostris Pl. CXIX. 98. 99.) de conditione capitum controversorum, quantum ad salutis necessitatem statutum ac definitum fuerit Cassellis, id præter Epicrisin & Antapologiam nostram Epistolæ Apologeticæ Rintelensi oppositam docere poterit Fundamentalis Apodixis Facultatis nostræ Theologicae de reatu & damnabilitate dogmatum Calvinianorum Germanico idiomate Reformatis imprimis opposita, cum Appendice judiciorum variorum, quæ eidem adjecta sunt, & consensus Ecclesiæ Lutheranae, quam hic totam habemus ὁμολογησάντων: Docere etiam de eo possunt, quæ responsi loco nobis reddita sunt ad literas communicatorias Collegii nostri, & Epicrisin, varia Facultatum Theologicarum & Collegiorum Ministerialium, Ecclesiasticajudicia, quæ adhuc in archivis Collegii nostri asservantur. Docere item possunt, quæ jam publicata ab aliis orthodoxis sunt, sive adversus Syncretismum Calvinianorum quondam edita, sive adversus Novatorum Syncreticam confusionem, & in specie adversus Colloquium Cassellanum. Quo spectant, præter censuras Orthodoxorum in controversiâ Latermannio-Calixtinâ editas, & scripta Ministerii Tripolitani Regiomontis & imprimis B. Dn. D. Cælestini Myslenta, & ea, quæ

HYPOMNEMATA GENER.

quæ maximè in hisce Electoralibus terris, & Academiis à Beatis Theologis *Jacobo Wellero, Job. Hülsemanno, Job. Scharffio, Dn. D. Dan. Henrici*, aliisq; edita sunt, *Syncretismus* item noster *Calixtinus*, & Scripta *Anti-Drejeriana, Anti-Latermanniana, Anti-Nicolaitana*, ac de Syncretismo non neminis à Nobis divulgata: Et quæ *Rintelensibus* opposita sunt à *Dn. D. Petro HaberKornio* Prof. primar. Gissensi in *fideli & solidâ contra Syncretismum admonitione*, à *Dn. D. Faustio* Prof. Publ. *Argentor.* in *Iren. Sir.* à *Dn. D. Andr. Kühnen* Superintend. *Episcopolitano* *Disquisitione de puncto atq; momento discrepantiæ inter Lutheranos & Calvinianos ad relationem Cassellani Colloqvii*; nec non idiomate Germanico à *Dn. D. Christiano Chemnitio* Prof. Publ. *Jenensi* in *verttheidigtem Grund des Glaubens und der Seligkeit / oder Bericht und Antwort auf Henrici Martini Eckardi* Prof. *Rintel.* weniges Bedencken über das *Casselische Colloqvium*, à *Dn. D. Job. Christophoro Seldio* Superintend. *Generali Saxo-Coburgico* in *wohlgemeinter Entdeckung des Syncretistischen Abgotts und Greuels / oder der hochschädlichen Religions-Vermischung*/so Anno 1661. *Zween Rintelische und Zwen Marpurgische Theologi* in die *H. Stadt* zu setzen sich unterstanden / à *Dn. D. Jacobo Zenzeln* Superintendente *Greussensi* im *kurzen Bericht vom Kirchen-Frieden über D. Eckardi Bedencken / & gründlichen Gegen-Verttheidigung des kurzen Berichts contra eundem &c.*

S. XXXII. E quibus omnibus etiam, quid de illâ *mutuâ & fraternâ tolerantia infirmioribus in fide debita*: ad quam temerè abripitur locus Apostolicus *Rom. XIV. 1.* (de tolerantia non *hereticorum* vel *heresum*, quibus *anathema* dicit Apostolus *Gal. I. 8. 9.* non *tolerantiam* indicit, sed *fratrum*, qui in fide sunt *ὁμολῶντες*; nec de tolerantia, quâ *dogmata heterodoxa*, sed quâ *infirmities in conversatione & vitâ*, & quâ *adiaphora & indifferentia* agens) habendum sit; de quâ conferri etiam poterit *judicium Collegii Nostri Theologici cum responso Nostro ejusdem in nonnullis dilucidatorio de literis Reversalibus Syncretismo consecratis* hic editum, cum *judicio Dn. D. Sam. Langii* Prof. Publ. *Lipsiens.* Laconico de subscriptione hypotheticâ *M. Georgii Lillii* Præpositi *Berolinensis* Latinè & Germanicè publicato. Item der *Aussage etlicher Inspectoren und Prediger in der Marck Brandenburg über Herrn M. Georgii Lillii* Probst zu *Berlin* An- und Umb-Frage/

Rom. XIV. 1.

ob man die Revers mit gutem Gewissen schreiben und unterschreiben könne &c. Quæ ideò commemorare hic libuit, ut conticescat maledicentia Maresiana, (qualis in similibus à Dn. D. Job. Maukischio jam Dantisca castigata, & à D. Gisberto Voëtio ejusdem fidei socienno πόνι μέρει retributa) desinatqve *Tbersites* ille *Heavtontimorumenos*, uti à Voëtio appellatur, *Calovianum*, & *Dannbawerianum* furorem crepare: ac intelligat, quam vanus augur fuerit, cum *Magnos viros ordinis Ecclesiastici & Politici Calixtinam moderationem* zelo nostro pio ac decenti, quem furorum malè sanus vocitat, *pralatuos* vaticinatus est. Nec tamen nominavimus omnia. Nam de B. Dn. D. Job. Majore, de B. D. Dorscheo, de Dn. D. Dannbawero, & de aliis pasim per orbem Lutheranum, Syncretismum juxta cum Theologis Witebergensibus, profligantibus, nihil adhuc diximus. Nec quomodo publicâ autoritate non magnorum solùm inter Politicos nominum, sed summorum etiam capitum repressus ille sit, quicquam attigimus. Scilicet tùm *novellum Prophetam* Spiritus Propheticus, & spes sua adeò destituit in hoc præcipite augurio, & judicio de *Magnis viris* Calixtinum Syncretismum probaturis, ut vix inveniatur hodiè, imprimis in ordine sacro, unus vel alter, atqve illi nec inter se, nedum cum *Calixto*, aut cum gente calvâ convenient, capitibus maximè divisi, etsi caudis copulati sint, *Samsonicarum vulpecularum* instar, ad depopulandum segetem purioris religionis Israël veri.

Vana auguria
Maresiana.

§. XXXIII. Sanè quàm falsus aruspex fuerit idem in prædicendâ conjunctione *Serenissima domus Würtembergica* cum *Serenissimo Electore Palatino* per *illustrissimam Principem, COLIGNIAM*, & *operam Melletianam*, ad propagandum Syncretismum (de quo sub calcem observationum suarum p. 113. in *Syndrom. Mellet.* ita vaticinatio Spiritui prædicere visum fuit; *Serenissimus quoque Elector Palatinus*, paria procul dubio faciet cum *Serenissima domo Würtembergica*, in qua *Heroinam ac Pientissimam Principem* habemus, abneptem *Maximi COLIGNII Amiralii*, *pacis Evangelicæ sitientissimam*, qua in *Irenicis consiliis tota est*, ut qua ante annum literas ea de re humanissimas ad me dedit; prout etiam scriptis R. D. *Jobannis Mellet. Celsitudini suæ à concionibus sacris videre est*,) divinâ gratiâ eventus docuit,
cum

cum missâ factione Zvinglianâ ad fidem verè Evangelicam Lutheranam conversa est *Celsissima Colignia*, & mors stamina vitæ præripiens, Melletum *συγγενίζαι* vel *συγγνωσίζαι* dedocuit. Expectabimus, an adhuc nondum desperet Maresius de *reliquis Principibus & Ordinibus Evangelicis eodem allaboraturis*, ac ipso nominatim *Serenissimo Electore Saxonie*, Domino ac Nutritio nostro clementissimo, quem *sacro pacis incendio*, ut ipse loquitur (verè sacro seu detestando incendio concordie Christianæ, à Serenissimo & nunquam satis laudato Principe AUGUSTO, Augusto quondam Saxonie Electore, magnis sumtibus, pientissimoque Zelo in Formulâ Concordie sanctitæ, pacisque Ecclesiasticæ, quæ suaviter hæctenus in Ecclesia Lutherana viguit, antequam prorumperent diri isti incendiarii) *quod in se est collaturum*, ac suos Theologos JUSTO VEHEMENTIORES (quia sc. Syncretismum Cassellanum non approbant, quem nemo Lutheranus invariata Aug. Confessionis, Formulæque Concordie, ejusdem interpreti sincerè addictus approbare potest) *ut de illis Edicto publico quæri coactus fuerit Serenissimus Elector Brandenburgicus*, ad pacis & concordie consilia inflexurum, auguratus idem vates est. Num verò justam causam habuerint, qui hanc scenam in Marchiâ adornarunt Calviniani, & apostatae, (*Serenissimum enim Electorem* semper excipimus, cui reverentiam debitam humilimè deferimus, & pro cuius salute vota pia meritò nuncupamus) dies docebit, cum innocentiam Collegii Nostri, totiusque Academiae, adversus tam graves accusationes divina justitia in lucem producet, de quibus certè Deo, justissimo judici, gravem reddituri sunt illi rationem, quod *Potentissimo Electori, Domino meo & Nutritio quondam clementissimo* tam dira, & ne à *Jesuitis* quidem unquam tentata suggesserint consilia, quæ hæctenus in orbe Christiano inaudita fuere; quorum in approbatione suâ *Maresius*, aliique Calviniani, (etsi non nescii, quod talium criminum rei *Witebergenses Theologi* minimè sint) participes se reddunt, & contra conscientiam agunt, & *parile iudicium* indubiè sibi accersunt.

§. XXXIV. Ad talem verò pacem & concordiam, qualem Cassellis inierunt bini Rintelenses, & bini Marpurgenses, nec *Potentissimus Elector Saxonie*, quo est pientissimo erga depositum fidei Lu-

Ficta mansuetudo & tolerantia hypocritica.

theranæ Zelo, nec quisquam Principum invariatae Aug. Confessionis Theologos suos inflexurus est unquam: Neque sanè opus habemus tale quid metuere, aut præsumere de clementissimo Nutritio nostro, defensore avitæ Religionis constantissimo, etsi optet id Calvinianus Spiritus, & quantum in se est, moliatur, quemadmodum è Melletianis literis diversis constitit, atque ominentur etiam hic Syncretista Gallico incedens cothurno, Serenissimum Electorem pium Collegii nostri Theologici Zelum & studium sufflaminaturum, quod verò potius à Serenissimâ ejus Celsitudine, pro pietate ejus laudatissimâ, omni gratiâ & clementiâ foveri certissimus, & deinceps folum iri, Dei benignitate, cujus honori omnia nostra unice dicata sunt, confidimus. Quam gloriosissimis vestigiis Majorum insistere, ac gratiosissimo favore Ecclesiæ Antistites, pro sancto deposito purioris doctrinæ laborantes, & Deo, quæ sunt Dei, Casari, quæ sunt Caesaris, redentes complecti, non nobis tantum, sed orbi notum est Christiano. Illam utiq; ἀλλοτριου επισημοῦ & πολυπραγμοσύνην hominis Gallo-Batavi nec politica magna nomina, nec Ecclesiastici Viri probabunt: qui suum scribendi cacoëthes fastuosè ita deprædicat in Anti-Tirino: *Præcocibus ingenii Gallici fructibus annumerari posse, quod plus ego librorum quinquennii spacio ex hac Academia, Gröningensi sc. emissem, quàm à meis decessoribus, viris longè sapientioribus, per quinque lustra factum fuerit.*

§. XXXV. Prodit ita sese Spiritus Calvinianus instar loricis, quamnam tolerantiam intendat: & quo sit animo ergà sinceros Lutheranos, cum *dira edicta* calculo suo approbat Irenicus: uti novellus Henoticus *Diestius* in disp. Histor. Iren. consuluit p. 217. *Refractarii debitâ pœnâ refrenandi sunt. Ecclesiæ igitur munus erit, convitiantes & rixantes post unam, aut alteram admonitionem clavibus Regni cælorum ligare, tandemq; contumaces à sacris arcere: nec ullos Ecclesiæ præficere Doctores, nisi viros pacificos, rixarum & convitiorum osores, quiq; dissentientes à se Evangelicos ob dissensum non fundamentalem, non execrentur & persequantur, sed fratres agnoscant v.g. si Calixtini & his in animi lenitate & modestiâ similes rigidioribus Wittenbergensibus, eorumq; similibus, qui quasi Βοανεργῆς videri volunt, præponantur.* Magistratus item politici hic munus erit, eosdem turbones
paciſq;

HYPOMNEMATA GENER.

pacisq; Ecclesiastica adversarios ante à se sancitâ refractariis multâ
 severè coërcere, eamq; crescentibus delictis, augere, eosdem ab omnibus
 publicis muniis arcere, & solos viros moderatos ad eadem promovere, qui
 & subjectorum suorum liberis studiis operam daturis, turbonum ac du-
 risimorum illorum hominum institutioni se committere, sub pœna dene-
 ganda omnis ad politica vel Ecclesiastica munia promotionis serio inter-
 dicant. En Spiritum mansuetudinis, ac tolerantiam fraternam? Et ad-
 huc ambigemus Calvinianos nos cupere in visceribus suis!

§. XXXVI. Sed revertimur ad *Maresium*. Non mirum autem nobis *Maledicentia*
 furorè illum adscribere, qui *suae partis* Theologo haud parum erudito- *Maresiana.*
 ri, & celebriori, etiamsi non Gallo, aliquos centurias assertionum pericu-
 losarum, lubricarum, falsarum, quas imprudenti juventuti propinet, im-
 pingit, eumq;ve publicè acculat, quod dum *ἠγδοξία* & *νεοφωρία*
 scētetur, nihil ex autoribus, quos tumultuariè evolvat, adeptet in suum,
 nisi quod à sententia receptiori & saniori est remotius, UNIVERSAM
 Theologiae Reformatæ ideam & hypotyposin hæctenus receptam evertat,
 & ad suum MODULUM REFORMARE satagat, sænum ac stipu-
 lam pro auro & gemmis fundamento semel posito inædificet, ac periculosa
 ex Pontificiorum lacunis axiomata in sanam doctrinam derivet, quæ illi
 potius corrumpenda, quam juvanda inserviant; imò postulet eundem
 Pharisaismi, Anabaptismi, Brownismi, Precisitatis, novæ Theologiae,
 novæ Casuisticae, Atheismi, Scepticismi &c. Innumera propemodum
 sunt, quæ ipsi imputat, eaq;ve gravissima. Et extrahi possent integri
 Loci communes maledicendi, quæ copiam verborum & sententiarum,
 è scriptis ejus: adeò excellit in arte illa *Maresius*! Sed ex his satis ma-
 ledicentia, & abortiva lingua, ut ipse loquitur, *Maresiana* dignoscitur.
 Quam & hic affatim prodidit, dum nos; omnesq;ve illos, qui se *Collo-*
quiis Cassellani decretis opponunt, (quod nemo *ὑνωσία* Lutheranorum
 probavit hæctenus, reprobant verò unâ mente omnes) virulentis di-
 cteriis incescit, ceu duros homines, quos è SAXIS natos dixeris cum
 progenie Deucalionis & Pyrrhæ (ita inclutam nationem SAXONI-
 CAM diffamat) qui ex odio parum Christiano adversus fratres suos palle-
 ant ad nomen concordie cum Reformatis & suæ cetera communionis Viros
 Magnos etiam post eorum obitum insectentur, etsi livor ut plurimum post
 fata quiescat. Sine dubio *Calixtum*, *Hornejum*, *Latermannum* indigi-
 tat,

tat, aut etiam *Mich. Behmium*: Sed annon *hereticos & schismaticos* etiam post fata ipsorum justâ censurâ notavit passim Maresius? *Duritiem* autem ejusmodi, *odiumq;* *parum Christianum* adversus fratres de NULLO Nostratum, quos categoriis istis onerat, demonstraturus unquam est Maresius; cujus verò per *viginti annos* continuati reum ipsum proclamant chartæ ejus maledicentiâ refertissimæ: quarum diffamationes tantùm abest, ut *pœnitentiâ* eluere, ut ne quidem unquam se fratrem diffamasse, agnoscere voluerit, omnesq;ve potius *Synodorum de reconciliatione tractatus* recusarit, quàm in *formulam reconciliationis, de injuriis, & diffamationibus utrinque sepeliendis* monuerat, consenserit, atq;ve diffamationes suas, & hanc minus Christianam *animi irreconciliabilis duritiem* hâc præclarâ exculparit (in Epistolâ, de reconciliatione cum D. Voëtio) *ἡμετέρας: quod ejusmodi manuum & Scriptorum eristicorum concertatio non soleat procedere absq;ve mutuis vulneribus, quodq;ve reconciliatio nihil omnino completi debeat, quod palinodiam redoleat.*

De Syncreti-
mo Calixt.
um Papistis

Maresio ipso
rofigato.

§. XXXVII. Edisserat verò Maresius, quosnam *Viros Magnos* nostra communionis, ideò publicè, & qua pote, infectati fuerint *Saxonici, quod pacem optaverint, & concordiam in votis habuerint?* Calixtus enim etsi *actuali* communionem adhæserit nostris cætibus, mori tamen voluit in *virtuali* communionem cum *Papistis* non minùs, quàm cum *Reformatis*: quem nemo ob *pacis & concordie votum* aut *studium* infectatus est, etsi ob *Syncretismum* cum *Papiculis* æquè ac *Reformatis* *πῦρ ἡγῆ λῶξ* propugnatum, justâ censurâ notarint plures orthodoxi Theologi, non in *Saxoniâ* tantùm, sed passim per Ecclesias *Lutheranas*. Qualem certè *Syncretismum* nec ipse Maresius probavit: ne, ut ait ipse, *ignes fatuos per Castoris & Pollucis faustis luminibus, in hac Europa tempestate sumat, aut Liam pro Raabele, Helenam pro Penelope, Faustina pro Lucretia obtrudi patiatur.* Satius enim est, inquit Præfat. concord. Discord. *partem dantaxat Christianismi esse integram, quam totum esse corruptum, & fermento Pharisaico, ac Pontificio infectum: præstat familia partem quæ sana est, segregem agere, ut alterius, quæ peste laborat, valetudinem eminus curet, quam huic intempestivè misceri, cum salutis utriusque certissimâ pernicie.* Quæ intercedant, quo minus *Syncretismus cum Papisequis* (quem verò non *Gr-*

HYPOMNEMATA GENER.

Grotius tantum sed Calixtus etiam (vasit) locum habeat, in ipso Anti-Christo revelato ibi exposuit Maresius. *Quæ pax cum Jezabele Romana, quamdiu illius supra & veneficia continuantur, & defenduntur! Romam aliquid de suo supercilio remissuram, de suis Erroribus quippiam emendaturam, Concilii Tridentini Anathemata revocaturam quis sperabit, cum se extra omne errandi periculum huc usque constituerit? Mallet procul dubio suam autoritatem in eo intensioris gradu, quem pertendit, sartam tectam conservari, quam si ad plures, sed limitata & intra cancellos veterum canonum coarctata, extenderetur. Volet semper Pontifex esse aut Cesar, aut nihil, & dimidium, quo fruitur absolute, præferet toti limitato. Ideo Roma in omnibus suis consiliis collimat ad Protestantes opprimendos, non verò ad ullam cum illis concordiam resarciendam. Protestantes verò quod attinet, quâ conscientiam possent de Juribus divinis transigere, & partem sibi libertatem multo prædecessorum suorum sudore & sanguine, superstitionis capistrum denuò indituri, abjicere? Quâ prudentiam illud jugum iterum subire, quod etiam prudentiores Pontificii excussim optarint? Quâ securitate & fronte pacisci cum Româ, cujus purpura suorum Martyrum sanguine rubet potius quam murice nitet, & cui nihil antiquius hoc axioma, Fidem hæreticis non esse servandam? An paterentur sibi novas obtrudi formulas consensus annuas, atq; menstruas de Deo fides decerni, ut loquitur Hilarius lib. 2. ad Constant. ut sit potius fides temporum, quam Evangeliorum, & per subdola interpretamenta Dogmatum Pontificiorum ea sibi ingeri, quæ ne reciperent Martyres nostri, nullum genus tormenti refugerunt? Hæc Maresius, & plura alia, quæ Calixtinum Syncretismum confodiunt. Unde monet, adduci non posse Protestantes ullos pietatis amantes, ut ad Syncretismi ullius cum Papistis consilia velint attendere, probatq; Romam irreconciliabilem Josephi Halli, & quæ de illo argumento disseruit Edvinus Sandisus Eqves Anglus Relat. de Relig. c. XXXIIX.*

§. XXXIIX. Dicit quidem Maresius, nihil nostros habituros in isto inchoato Syncretismo Cassellano, quem perhonestum vocat, quod Creticismi vel Samaritanismi jure accusent. At num perhonestum quicquam, quod non pium, non religiosum, & verbo Dei hæd-

E

Agus-

AD PRÆLOQ. OBSERV. MARES.

Ἀπομεινον adversum est? quod de syncretismo illo satis demonstra-
 tum haecenus. Nec pauca esse, quæ Creticismi, & Samaritanismi ju-
 re accusanda sint, vel Epicrasis, & Antapologia Facultatis nostræ Theo-
 logica, ut alia taceamus scripta, antea commemorata, satis edo-
 cuit. Et quum Syncretismum ipse vocet Maresius illam coalitio-
 nem, quomodo à Creticismo eam absolvet? Siquidem Syncretismus
 à Cretensibus, & Creticismo nomen habeat? unde alii è Reforma-
 ris abhorrent à nomine Syncretismi: sed de hoc iterum videatur An-
 tapologia: Ubi etiam de Optati Milevitani sententiâ dictum est.
 Sanè si *fundamentalis* consensus cum Reformatis in arce locare-
 tur, locum haberent illæ Maresianæ declarationes, de *mutuâ tole-*
rantiâ: Quæ ad calcem subjunguntur: Si replicemus *historiam ve-*
teris Ecclesiæ, facile erit deprehendere, nec in iisdem ritualibus con-
 venisse omnes Ecclesias particulares, nec earum Rectores & Pastores in
 singulis apicibus consensisse: aliud apud Ægyptios, aliud apud Afros,
 aliud in Syriâ, aliud in Europâ, aliud Mediolani, aliud Romæ obtine-
 bat: Nec tamen propterea abrumpebatur fraternitatis tessera aut vin-
 culum pacis: sua retineant Lutherani, Reformati sua, modò se interea
 verè ac propriè catholicos Christianos, Evangelicos ac Fratres agno-
 scant, & abstineant à jurgiis, à declamationibus, à conviciis, credant &
 profiteantur utrique, quod Dei verbo & scripturæ convenientius judi-
 cabunt. Sed fratres à se in istis pauculis dissentientes, suo iudicio infir-
 miores, ferant Christianè, nec averseantur tanquam hereticos, aut tar-
 zaro devoveant. Sed quum in fundamento fidei eos disfidere à No-
 strâ Confessione, demonstratum sit, erroresque ipsorum orco stygio
 digni sunt, non minus, quàm Nestorianorum, Prædestinatianorum, Be-
 rengarianorum, Anabaptistarum, quos sequuntur, (qui ab Ecclesiâ pa-
 lam damnati) quomodo fratres eos habere possumus, aut pacem
 inire eam, quæ vera sit, & pax Christi, pax sine inimicitis, secundum
 Hieronymum?

Subdola He-
 noticor. con-
 filia.

§. XXXIX. Meminimus enim & nos illius, quod Syncretismum
 cum Papistis molientibus occinit Maresius in Concord. Discord. *μὴ*
παρατὴ ἐμψάλλειν δεξιᾶν, & contremiscimus similiter ad nomen uni-
 tatis, quod cum veritate non concordat. Piscator ictus sapit. Nolumus
 sub

HYPOMNEMATA GENER.

sub pacis nomine insidias nobis strui. Non facile admitteremus Joabi & Judæ oscula proditoria. Talia esse Henotica Calvinianorum experientia docuit, quæ, stultorum Magistra, idem etiam docere poterit Rintelenses. Neque dissimulavit scopum Irenicorum suorum Maresius in consilio de procurandâ arctiori unione Evangelicorum, Joh. Melieto transmissio, & ab hoc adjecto suo Medio novo concordia. Nam debent, inquit, ex Regulâ Medicorum mali humores digeri, & incidi, priusquam EVACUENTUR. Et cum non detur transitus ab extremo ad extremum, intacto medio, debet primum agi inter partes de mutuâ & Christianâ tolerantia, quàm de absoluto consensu. Quo sc. ab omnibus pedibus eatur in Catechesin Heide!bergensem, in Decreta Dordracensia, & Confessiones publicas Reformatorum. Tolerantia illa, vel concordia imperfecta ipsi, æquè uti Joh. Bergio, est via & medium ad concordiam perfectam, ut nempe omnes Calvinizemur, ut liceat monstris intentioni monstruosum nomen indere. Ideò non mirum, quod non possit non, ut hic fatetur, *UTROQUE POLLICE* laudare, quod factum est Cassellis, & *CELEUSTARUM* instar, quotquot sunt inter Evangelicos pacis & charitatis studiosis rogare, hortari, obtestari, ut *CONTIS, REMIS, & VELIS* ad hunc eundem portum contendant, & illius sanctissimi (Scilicet?) Irenici in Hassiâ cæpti leges, modum, ordinem suspiciant, admittant, promoveant, imitentur. Quia sc. existimat, hanc viam fore commodissimam, quâ Calvinismus inveni possit orbi Lutherano, ut is fraude nimis serò animadversâ, miretur aliquando, se tam subito esse factum Calvinianum.

S. XL. Papismi Sartoribus, & Henoticis Papæ dicatis hoc suggestit Maresius in concordia discorde consilium: *Redeat Roma, prius emendatis suis erroribus fædisimis ad communionem Christianam, & paratos fore Reformatos redire ad communionem Romanam. Omnes invitet ad pacem & concordiam, sed abolitis, avocatis & annullatis canonibus & anathematismis, atq; decretis omnibus Concilii Tridentini, Bullâ in Cœnâ Domini, cæterisque istius generis formulis in Reformatos conditis,* pag. 57. Idem suggerimus per parodiam Reformatis: *Redeant Carlstadiani, prius emendatis erroribus suis, ad communionem Christianam verè Evangelicam, & parati erimus Augustanae Confessionis professores,*

Consilium in eunda concordia optimum ad instar Mares. de Papæ consilii.

coire cum ipsis in unam communionem. Abolant, revocent, & annullent canones Concilii Dordraceni, & quæ veritati Evangelicæ adversa in confessionibus & Catechesibus suis proponunt, & parata facillè erit pax & concordia. Omnes enim diffamationes, calumnias, criminationes paci Ecclesiasticæ condonaturi sumus. Ita impleatur illud Propheticum (Es. XI. 13. 14.) *Et auferatur Zelus Ephraim, & hostes Juda peribunt, Ephraim non emulabitur Judam, & Juda non pugnabit contra Ephraim. Et volabunt in humeros Philistin per mare, simul prædabuntur filios Orientis. יֵרוּשָׁלַם, יֵרוּשָׁלַם!*

EPISAGMA

I.

ET si non multum referat, cum nomine discretivo insigniendi sunt in cætibus Ecclesiasticis, qui Zvinglii, & Calvinii partes sequuntur, an Reformati dicantur, an verò Zvingliani, aut Calviniani, dummodo nomine *Reformati* ita exprimantur, ut caveri, ac vitari possint, & in gratiam Magistratus, adhibito Reformatorum nomine, ubi illud satis notum est, tanquam Synonymum nominis Calvinianorum, liberè ab hoc abstineri queat, si Ecclesiæ nostræ inde quies & tranquillitas, ac doctrinæ, in thesi & antithesi proponendæ, tolerantia obtineatur: non tamen obstringere atque obligare sese Minister Verbi ad omissionem nominis Zvinglianorum aut Calvinianorum *ὑποτάσσας* debet, Cum libertati Christianæ insidiæ struuntur ab hostibus veritatis (ne laqueum conscientiæ injici patiatur) neque Ecclesiæ nostræ aliqua tranquillitas eâ abstinentiâ conciliatur, sed Syncretismi causâ eadem injungitur, & auctoritati Symbolicorum Scriptorum, quibus fides data est, periculum creatur, aut scandalum tali obligatione ac cessione penes infirmiores, tripudium, & perniciosiora tentandi audacia penes adversarios, & periculum, respectu purioris doctrinæ, metuendum est.

II. Cum Syncretismus describitur confusio religionum ac cultuum à ratione carnali, in tempestivo pacis studio enata, imprudens ac fœdæ

da

EPISAGMA

da, imperitia est, si inferatur, Calixtinos, & inter hos Rintelenses reos Syncretismo argui non posse, quia religionem ac cultum Ecclesiarum Augustanæ Confessionis, & Reformatorum confundi nolunt, sed distinctis manentibus Confessionibus, & cætibus, tolerantiam solùm svadent. Confusio enim alia *formalis* est, alia *virtualis*; neq; fit tantùm, cum coetus inter se commiscentur, sed etiam cum dogmata heterodoxa *sine anathemate*, eorumq; assertores ceu fratres in Christo suscipiuntur, & admittuntur, quos S. Johannes *suscipere in domum nostram* vetat 2. Epist. V. 9. S. Paulus declinari & vitari vult Rom. XVI. 12. omnem excludens *ἑτεροζυγίαν*, omnem *μετοχήν*, omnem *κοινωνίαν*, omnem *συμφώνησιν*, omnem *μερίδα*, omnem *συνκατάθεσιν* cum falsis Doctoribus & doctrinis, hoc est, omnem, uti nunc loquimur, Syncretismum, & Syncretismi speciem 2. Cor. VI. 14. 15. 16. Monuit de eo Antapologia Collegii Nostri Theologici ad Epistol. Apologetic. Rintelens. cap. XXI. th. V. p. 618. Frigida est exceptio Rintelensium, quod non velificentur Syncretismo, quia non approbant commixtionem vel confusionem religionum. Quid enim aliud est talis conspiratio diversarum religionum, quam *vera confusio*, quã cum religione unicè salvificã, alia verè exitiosa *ad fidem Catholicam* redigitur, & cum Confessoribus verè fidei illi, qui heterodoxiis variis addicti sunt, *ad veram Ecclesiam* referuntur: adeoq; hæretici juxta eum orthodoxis, velut unius Ecclesiæ Catholicæ membra habentur. Et quid aliud hoc quàm Syncretismus est? Quod illic primùm ab *ortu hujus appellationis* probatum. Nam vox illa à *consuetudine Cretensium* petita est, qui, Plutarcho teste, *crebris seditionibus bellisq; civilibus exagitati, extrinsecus adventantibus hostibus, in pacem & societatem coiverunt. Et is erat, qui ab illis vocabatur Syncretismus*, ut habet Plutarchus. Tum etiam (2) *ab usu Theologorum communi*. Nec aliud voce illã ad res Theologicas translata indigitatur, quàm *coalitio partium in concordiam, non composito, sed seposito dissidio, ut ea, quæ communia sunt, adversus hostem communem defendantur*, imprimis, quia uti Cretenses ad unã *Politiam* spectabant, & pro eadem, etsi animis

EPISAGMA

“ ac fortassis religione etiam alioquin disidentes, decertabant ad-
 “ versus hostes externos; ita ad *unam Ecclesiam* pertinere credantur Lu-
 “ therani, Reformati, Papistæ, non obstante religionis dissidio, qui
 “ adversus hostes Ecclesiæ sese conjungere, & in societatem eam spi-
 “ ritualem coire debeant. Porrò (3) *ex ipsâ quoq; Calvinianorum con-*
 “ *fessione*: Hanc vocis magis propriam ad antiquum usum revocatam
 “ *esse significationem* docet Joh. Duræus in Prodiorth. p. 8. quæ sc. notat
 “ *conspirationem prius disidentium contra hostem communem, quæ fieri*
 “ *consuevit, non composito, sed SUSPENSO tantisper dissidio, dum pe-*
 “ *riculum COMMUNE imminet.* Nec alio sensu Hornbeckius Syncre-
 “ tismum definit summ. controvers. pag. 579. partium adversarum
 “ & amicitia reconciliationem, ac reductionem in mutuam conjun-
 “ ctionem, & communionem aliqualem, & consociationem distin-
 “ ctarum Ecclesiarum, manente utrinq; suæ doctrinæ & rituum quo-
 “ rundam nonnullâ discrepantiâ. Quarto ostensum etiam illic, quo-
 “ modo confusionem religionum invehant Rintelenses §. VI. Etsi ve-
 “ rò sententiarum confusionem & indifferentiam non simpliciter
 “ probent Rintelenses: indifferentiam tamen in ordine ad fidem
 “ salvificam & salutem æternam adstruunt, quod nempe haud noxiæ
 “ fidei & saluti sint Calvinianorum heterodoxia, & confusionem
 “ hætenus invehere moliuntur, quia utrasque sententias tolerandas
 “ docent, ne heterodoxis anathema dicatur. Adhæc in cathedrâ Ec-
 “ clesiasticâ simplicem solum veritatis explicationem & defensio-
 “ nem probant, imò controversias istas à pastoribus ne quidem tra-
 “ ctari debere sanciunt, unde tandem oriri oportet religionum con-
 “ fusionem. Nec improbant *consociationem Ecclesiarum*, quam Cal-
 “ viniani, & inter hos imprimis D. Hornbeckius intendunt, aut uti
 “ nostri ad Calvinianas *Synaxes* accedant, & Calviniani vicissim
 “ ad nostram admittantur *Eucharistiam*, si ita usus & necessitas
 “ postulet. Annon verò hæc est *confusio & commixtio Syncretistica?*
 “ Hæc & alia ibi tradita expendant *nasutuli*, qui de Syncretismo
 “ iudicia ferre præsumunt, ac ne quidem *definitionem Syncretismi*
 “ intelligunt.

III. Cal-

EPISAGMA

III. Calviniani non ea tantum *fundamenta* tollunt, quibus *securi*, & *hypocrita*, vel *tentati* induci possunt, ut credant, *Deum sibi propitium esse velle*, *Christum pro se mortuum esse*, sed etiam ea è quibus fidem haurire oportet, & quæ salvâ fide & salute à *nemine ignorari* possunt, siquidem fides, quæ ex verbo Dei hauritur, non nisi ex *universalibus propositionibus*, quod *Deus omnium hominum misereri velit*, quod *Christus omnibus hominibus remissionem peccatorum & salutem acquisiverit*, oriatur: quas Calviniani *directè* negant; non verò concipi possit ex ejusmodi universalibus, quæ de *solis credentibus* sonant: *Deus vult omnium credentium misereri*, *Christus mortuus est pro omnibus credentibus*: neque juxta Calvinianas hypothesen sincerè credi possit *doctrina fundamentalis de Christo Θεωρωπω*, vel quod *Filius Dei in mortem traditus*, quodque *Christus ut Deus & homo Dominus ac Redemptor noster sit*, in quem cordis fiducia collocari possit, ac debeat: quod à *B. D. Nicolao Hunnio* in *Dialcepsi de Fundamentali dissensu à B. D. Hülsemanno* in *Calvinism. irreconciliabili*, à *B. Meisnero* *Disp. de fundam. error. Calvin.* & à *Collegio Nostro Theologico* in *Apodixi fundamentalis de noxâ dogmat. Calvin. Epicrisi* item, & *Antapologiâ*, nec non in *Deductione fundament. Darmstadinorum ac Prefatione Dresdensium, Lipsiensium, Witeberg. & Jenensium Theologorum* demonstratum, in quâ præfatione censoriâ & approbatoriâ *Diductionis Darmstadiensium* hæc inter alia leguntur: *Ja wenn auch das wahr wäre / daß Gott aus einem blossen Wohlgefallen nur einen einzigen Menschen / aus allen denen / die gebohren sind / oder noch sollen gebohren werden / hätte von der Seeligkeit verstofften / daß nur ein einziger Mensch wäre / dem das Verdienst Christi aus einem blossen Rathschluß Gottes nicht solte zu gute kommen / so müste ein ieglicher Zuhörer / ein ieder Mensch zweiffeln / ob er nicht derselbige verstofftene Mensch sey? Denn gleich wie sich ein ieder unter den zwölf Jüngern Christi fürchtete / er möchte es seyn / der den HERRN verrathen würde / als Christus unter den Hauffen sagte / einer unter euch wird mich verrathen. Sie sahen sich unter einander an / διεγύμνωσι. Εὐλαβέει, und wusten nicht / es war ihn bange / von welchem er redete /*

Joh. 13.

EPISAGMA

Joh. 13. v. 22. Fragten unter einander selbst / welcher es doch wäre unter ihnen / der das thun würde / Luc. 22. v. 23. Es fragte den HERRN einer nach dem andern *εἰς καὶ εἰς* bin ichs / Marc. 14. v. 19. Matth. 26. v. 22. Da es doch den eilff Jüngern nimmer war in Sinn kommen / solche schändliche That fürzunehmen: Also kans nicht möglich seyn / es müste ein ieder zweiffeln / ob er nicht das einzige Kind des Verderbens sey / welches allein aus allen Menschen GOTT aus seinem blossen Wohlgefallen / zum Verdammuß verstoßen habe / wenn es wahr wäre / daß auch nur ein einziger Mensch solcher Gestalt verstoßen sey: vielweniger ist möglich / daß ein einziger Zuhörer aus einer Calvinischen Predigt kan Liebe der Zuversicht zu GOTT gewinnen / daß auch er solle selig werden / daß auch für ihn Christus gestorben sey / der da höret / daß aus blossem Göttlichen Wohlgefallen / dem meisten Theil die Gnade GOTTES versaget / und der wenigste mit dem Verdienst *CHRISTI* gemeinet sey. Weil aus allen Zuhörern des wahren Wortes GOTTES / kaum der vierdte Theil erwehlet ist / als aus der Parabel von viererley Acker / Matth. 13. Marc. 4. und Luc. 8. zu ersehen. So kan auch aus der Calvinischen Lehre kein Sünder kräftiglich getröstet werden / er sey bekehret gewesen / oder unbekehret. Et de articulo de *Personâ Christi*. Wider diesen unsern in beyden Naturen Persönlich und unzertrennlich vereinigten HERRN IESUM CHRISTUM seyn die Calvinisten mit aller Macht. Quod ibi plenius ostenditur, & laudatur B. Chemnitii nostri vaticinium de spiritu Calviniano in fundament. S. S. Coenæ pagin. 134. *ἀξιωματικῶς*, ut & B. Phil. Nicolai iudicium de erroribus Calvinianorum magnam partem Turcicis in articulo de *Personâ Christi*. Additur denique sententia Calvinianorum de Lutheranis, quorum fraternitatem ipsi nunc affectant, ac iudicium de reconciliatione, quod Syncretistarum & factorum pacis hodiernorum causâ adjicimus: Georg Hanfeld ein giftiger Calvinist hat vor diesem in seinem Wegweiser fol. 411. geschrieben. Die Ubiquitisten (so lästert er uns) werden ewig verlohren seyn / daß sie des wahren und ewigen GOTTES verfehlen / und ei-
nen

EPISAGMA.

nen neuen G D Z in der Menschlichen Natur Christi ,
 verehren. Pfui / Pfui / es ist gewiß eine Verleugnung der ,
 wahren ewigen Allmacht und Gottheit / und eine frembde ,
 und neu ertichtete Gottheit / die weder Trost noch Leben / ,
 sondern den ewigen Tod und Finsternuß zeigt. Was dieser ,
 Lasterer Hansfeld uns zur höchsten Ungebühr beschmizet und be-
 schuldiget / das steckt noch heute zu Tage denen Calvinisten im
 Kopff. Und bezeugen sie mit ihren proceduren wider die
 reine eiffrige Lutheraner / so wol mit ihren ungestümen refor-
 mationen oder deformationen öffentlich / was sie von unserer
 Religion / und von unsern Kirchen halten. Und weil sie es
 denn gar nicht darnach machen / daß man einige Hoffnung zu
 ihrer Bekehrung / und also zur Vereinigung mit uns schöpfen
 kan / so müssen wir es G D Z befehlen / und aus dem Buch
 der Offenbahrung Sanct Johannis sprechen : Qui sordescit,
 sordescat adhuc. Wer böse ist / sey immer hin böse / und wer
 unrein ist / der sey immer hin unrein / Apocal. 22. Wir sind
 vor G D Z und aller Welt wohl entschuldiget : und wissen/
 ob wol unser H E R R / und G D Z uns vermahnet Friede
 zu lieben / so setzet er doch die Wahrheit vorher / wenn er spricht :
 Allein liebet Wahrheit und Friede / Zach. 8. v. 20. darüber müs-
 sen / sollen / und wollen wir halten / mit Gottes Hülffe / bis in
 den Tod.

IV.

Inepta est Calvinianorum errorum excusatio, quod
 fundamentum idem nobiscum ponant, licet non eodem modo id
 exponant, atque ita non in fundamento errent, sed in iis, quæ
 eidem superstruuntur. Num idem fundamentum nobiscum
 ponunt, qui absolutam gratiam & electionem salutis funda-
 mentum constituunt? Et quomodo idem censeri potest fun-
 damentum, si quæ verborum solùm sonum, non sensum Cal-
 vin. consentiant, idem dicant nobiscum, idem verò minimè
 credant. Nam confessio fidei eadem, aut diversa non è ver-
 bis æstimanda, sed è mente. Si quis metallum vilius, quod
 F auri

EPISAGMA.

auri speciem mentiatur, ac tincturâ quâdam ad similitudinem veri auri comparatum sit, at *donnaciorum* non sustineat, pro vero auro, aut ut *Irenæus* Præfat. l. i. adversus hæres. habet, *vitrum in modum lapidis pretiosi per artem as simulatum pro Smaragdo aut aliâ gemmâ magni pretii venditet*, nonne pro falsario habebitur? Si quis cum *Val. Smalcio*, Filium DEI verum & naturalem, & cum *Jobanne Crellio* satisfactionem CHRISTI se credere profiteatur, num fundamentalem de CHRISTI personâ, & satisfactione doctrinam nobiscum retinere, ac secus tantum eam exponere dices? Num eam non ponere aliud fundamentum, sed idem, quod Catholici ponunt, aliud solum superstruere eidem censebis! Sic omnes propemodum heretici ab errore fundamentali absolvendi erunt, quia idem volunt quod Scriptura, & nos è Scripturâ: non enim verba Scripturæ negant, sed scripturæ verbis aliam affingunt sententiam. Pulchrè *Irenæus* l. i. advers. hæres. cap. i. hereticos componit cum illis, qui regis imaginem è gemmis pretiosis fabricatam dissolvunt, gemmas illas transferunt & reformant in canis vel vulpecule formam, & hanc dicunt, & idiotis persuadent, esse Regis imaginem. Non prudentius sapiunt, qui idem fundamentum esse sibi persuadent, cum sensus non idem, sed planè contrarius est, utut verba eundem sonum reddant.

V.

In Provinciis Reformati Principis jurisdictioni subiectis, in quibus, vigore legis Imperii fundamentalis, publicum religionis Augustanae Confessionis exercitium, ita conservandum, ut etiam leges aut Constitutiones Ecclesiasticas ibi receptas immutare, vel juris territorialis, Episcopalis, Patronatus, aliove quocumque pretextu subditis Ministros alterius confessionis obtrudere, ULLUMVE aliud impedimentum, aut PRÆJUDICIUM, directè vel INDIRECTE ejusdem sacris afferre, fas non sit, utq; salva maneant cum subditis pacta conventa, privilegia, reversalia, & dis-

EPISAGMA.

& dispositiones alia, quibus de religione ejusq; exercitio, & inde dependentibus cujusque loci statibus, & subditis provisum est, salva itidem sit cujusque conscientia libertas, uti expressè hæc omnia & totidem verbis in Instrumento Pacis Osnaburg. S. unanimi quoque continentur, Ministri Verbi August. Confessioni invariatae addicti non possunt, salvâ conscientia, se obligare, quod ab elencho, & condemnatione dogmatum Calvinianorum, quæ certi ipsi sunt in Confessionibus & scriptis publicis eorum haberi, & in Ecclesiis Reformatis, etiam in illis provinciis tradi, & propugnari, ac verè exitiosa esse, ac devoratoria salutis, ut Tertulianus loquitur, abstinere, nec consecraria, pronâ & invictâ consequentiâ ex iisdem redundantia, ut de noxâ, reatu, & exitio illorum dogmatum moneantur Ecclesiæ, fidei suæ creditæ, urgere, aut iisdem sive ceu dogmata professa, sive ceu necessaria dogmatum consecraria imputare velint: Idq; eo solum nomine, ac prætextu, quod Reformatus Princeps publicè testetur, se illa dogmata non agnoscere pro suis, neq; velle, ut suis, h. e. Reformatæ religioni addictis consecraria talia ullo modo imputentur. Quia Elenchus errorum confessioni fidei repugnantium justus, è verbo DEI, & ad normam ejus institutus, ad liberum religionis Confessionis istius exercitium pertinet, & quum non minima pars sit officii Ecclesiastici, atq; in iis etiam locis omninò sit necessarius, in quibus periculum ab istis erroribus imminet, bonâ conscientia intermitteri non potest. Neque verò cum errores Reformatorum ostenduntur, arguuntur, condemnantur, de sententiâ Principis, qui ut externâ professione adhæreat Reformatæ Ecclesiæ, in multis sanio rem mentem fovere potest, & quandoque fovet, adeoque etiam aliam se fovere sententiam testari bonâ fide potest, sed de fide ac sententiâ Reformatæ Ecclesiæ res est, quæ non ex unius aut alterius declaratione, sed è publicis confessionibus, publicâ doctrinâ, & συστηματικῶν Systematis, ac corporis Theologiæ Reformatorum, & constante Doctorum sententiâ æstimanda & judicanda est. Neque sufficit nuda protestatio de dogmatibus istis, nisi lege Ecclesiasticâ in-

EPISAGMA.

*violabili iisdem interdicator, ut publica eorum doctrina cesset, utque ad ea non tradenda, non propugnanda Doctores jurato adstringantur: quemadmodum ad Elenchi eorum intermissionem jurato adstringuntur nostri. Et quum *haeresis non in verbis, sed in sensu sit, apprimè videndum, ne verbis solum, ac modis quibusdam loquendi renunciatur, sensu heretico retento, quod haftenus Bergiis, Crociis, eorumque geminis solemne fuit, qui sub lingua Lutherana mentem Calvinianam occultarunt: Item num declaratio ambiguitati involuta sit, ac cothurno incedat, aut nimis generalis, inadæquata, & insufficientis sit, an verò luculentæ, ambiguitatis expers, undiqvæq, consona, plena, adæquata, & sufficiens?* hujusmodi enim si fuerit, non *elencho* opus erit, sed *gratulationem* de controversionis gratiâ merebitur. Si autem ipsa *Calviniani dogmatis substantia* retineatur, utut verborum quodam temperamento, id paulò moderatiùs exhibeatur, & venenum adhuc, etsi occultiùs, & operimento quodam tectum propinetur, quomodo in conscientiâ excusari poterit Verbi Minister, qui sciens prudens taceat, & ad tacendum, nec demonstrandum exitii periculum se juratoriè obliget! Qui in gratiam Magistratus iniri posse talem obligationem judicant, à *B. Gerhardi* iudicio de Minister. Ecclesiast. §. 434. multum deflectunt. Caveant Ecclesiarum Ministri, ne preposterâ quadam *αὐθιγῶν* & editis illis Magistratum consentiant, secuti exemplum *Basilii Camaleni*, qui ut Patriarchatum Constantinopolitanum facilius consequeretur, turpi, & Episcopo indignâ Syngraphâ Imperatori *Andronico* se obstrinxit, omnia quæ Imperatori placerent, se executurum, & quæ displicerent, studiosè aversaturum. *Camer. part. III. Oper. Succis. c. 6.**

VI.

Non leve peccatum est talis *subscriptio, sive categorica, sive limitata*, sed longè gravissimum, quia committitur adversus primam tabulam, imò cum totius legis prævaricatione conjun-

jun-

EPISAGMA.

juncta est. Nam servitur ita *alieno Deo*, quum mandata divina
 postponantur. Wo man nun wil fürwenden / man müsse auf
 ehrliche Stände sehen / die Calvinisch seyn / daß dieselbe nicht of-
 fendiret werden / so ist dasselbe fürgeben eine lautere Abgötterey /
 da man den Menschen was zu gefallen thun wil / und dadurch
 wider Gott den Herren sündigen / ait Theologus animosus
B. Nicol. Selneccerus. Fides DEO data, in susceptione Ministerii
sacri, imò *fœderis Baptismatis*, in quo *Satana*, & omnibus ejus
operibus renunciavimus, violatur, cum *dogmata fidei adversa*,
 quæ à *Satana* profecta esse, conscientia subscribentis certa est,
se non damnare velle, recipit. Est hæc indubiè *species quædam*
abnegationis: est *abnegatio fidei suscepta, jurata, non indirecta,*
aut interpretativa tantum, sed directa, & explicita, non simplex
sed juratoria, & cum abusu nominis divini, teste jurantis con-
scientiâ, conjuncta. Abnegantur imò abjunguntur ita *libri*
Confessionum Symbolici, de quorum veritate in conscientiâ con-
 victus est, qui subscribit, se non amplius juxta eandem doce-
 re velle, aut damnare illos errores, quos illi è verbo Dei da-
 nant: abjuratur *veritas divina*, quia damnatio eorum verbo
 Dei consentanea agnoscitur. Qui subscribebant *Arminensibus*
decretis, qui *Typo Constantis*, qui *Zenonis Henotico*, qui *Heraclii*
in Jésois, à *fide Nicenâ* deficere, eamque abnegare judicati sunt
 in veteri Ecclesiâ, quod hæretica dogmata se condemnare nola-
 le testarentur. Nec juvare illos poterat subscriptio *limitata,*
salvâ fide Nicenâ. Illæ enim subscriptiones eò sunt deteriores,
 quod Christum & Belial conjungant; adhæc *hypocritica, illusor-*
ie, ac deceptorie sint, & de conscientiâ *cauteriatâ* testentur: qui-
 bus seipsos alios, etiam *Magistratum*, ac *Deum sanctissimum* lu-
 dificantur. Estq; hæc etiam *abnegatio officii Spiritus Sancti*, quia
Elenchus, convictio, & condemnatio errorum munus est Sp.S. cui
 renunciatur. Si pastor gregarius ovium se obstringat juramen-
 to, quod nolit lupam debito modo inclamare, & arcere ab o-
 vibus, quod nolit oves à pabulo venenato abstrahere, quo is
 habendus loco? Quantò gravior culpa est pastoris animarum,

EPISAGMA.

qvi se obstringit, per totum vitæ, aut muneris sui curriculum nolle se, ut par est, lupum Calvinianum arcere, nolle se, & præmonere gregem de pabulo venenato! Nonne ille interfecto animarum censendus! *Tu taces, non increpas, ne fortè offendas; ô Mercenarie lupum vidisti, & fugisti. Respondes fortè, ecce hic sum, non fugi, fugisti, quia tacuisti,* ait August. tr. XLVI. in Job. Annon gravissimū peccatum foret, se obstringere de non monendis auditoribus de fornicationibus, de rapinis & sacrilegiis; de mendaciis; at sine dubio gravior est fornicatio spiritualis cum sectâ Zvinglianâ, gravior rapina, gravius sacrilegium, cum Deo honor eripitur, graviora enim mendacia sunt hæreseos Calvinianæ, quàm cum falsum testimonium de proximo dicitur, fatentibus iis ipsis, qvi subscribunt. Gravior adhæc culpa est, cum quis se Sacramento obstringit ad id, quod pro peccato habet, per totam vitam perpetuandum; quàm cum actum aliquem peccati committit. Et annon pro peccato habendum, dogmata fidei adversa, saluti exitiosa non condemnare, deq; eorum exitio auditores non monere! Si vel unica anima veneno Calvinianæ doctrinæ inficiatur, quia de vi veneni monita non fuit, reddenda tibi de eo ratio. Eadem, si scandalo afficiatur ob talem subscriptionem (quasi adeo periculosa non sit Calviniana secta) vel è nostris quisquam, ut deficiat ad eam, vel è Reformatis, ut in eâ persistat, aut ut grandiora adversus Nostros tentet, væ tibi, per quem illud scandalum venit! Die Calvinisten werden sehr frech / kühn / und trotzig / und singen darüber das Te DEUM laudamus, ait B. Nic. Selneccerus. Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, Eutychem, cum impiis eorum CONSCRIPTIS, & alios OMNES hereticos, qui condemnati sunt ab Ecclesia, & eos, qui SIMILIA prædictis hereticis sapiunt, & in sua impietate permanserint, talis ANATHEMA sit, habebat Concilium Constant. V. anath. II. Cum Job. Antiochenus Nestorium, quasi nondum sufficienter auditum, damnare nollet, à Cyrillo damnabatur, donec Nestorii hæresin palam reprobaret. Idem etiam contigit Paulo Emisseno. Cum

An-

EPISAGMA.

Anno 1574. Caspar Huberinus ab Affine suo D. Seldio Cancellario Cesareo se induci passus esset, ut Lutheranam quidem thesin pro concione traderet, non autem Pontificios nominatim refelleret, solum per mensem, quo Cæsar præsto erat: in tentationes paulò post incidit gravissimas, & tristi casu expiravit. Philippus Torgæ in lectione publicâ A. 1552. ita docuit: *Contentio non necessaria non adificat Ecclesiam. Longè autem aliter se res habet, cum in casu confessionis tuenda est veritas; & cum in Ecclesiis oriental. peteretur, ut de Filii Dei divinitate orthodoxa doctrina proponeretur integrè & contraria doctrina refutaretur, suppresso nomine Arianorum: Huic petitioni, multi obtemperaverunt, orthodoxi autem animadversa fraude dixerunt, partem confessionis esse, & non esse rem adiaphoram, se in refutatione fallæ doctrinæ nominatim ab Arianismo separare. Hinc multi expulsi fuerunt, & orta est persecutio horrenda. Et cum Imperatores & Principes ad sparsas in Asiâ & alibi hæreses Arii & aliorum fanaticorum conniverent, & tacerent, pœna secuta est, ut omnes illæ regiones blasphemis Turcicis sint polluta, fracto robore Regum & Principum &c. Conf. B. Selneckeri iudicium in Appendice Aulico-Politici I. B. Hutteri p. 294. Wer dieses bewilliget / inqvint cum B. Chytraeo, Ministri Megapolit. in Iudicio de Lünæburg. Mandat. A. 1562. Daß man die deutliche und nahmhaffte Condemnation der Secten nicht öffentlich treibe / der verdamt hiermit aller dieser Sächsischen Kirchen gemeine nützliche Bekänntnuß und Schrifften / darinnen sie eben diese Secten widerleget / und condemniret haben: Welche gottlose Leichtfertigkeit keinem frommen Mann / will schweigen / einem treuen Prediger anzunehmen. Vid. etiam hîc Iudicium Collegii Nostri, cum responso nostro dilucidatorio, de hac quæstione, Latino ut & Germanico idiomate, nuper editum. Læta vox est, DIXI, ET LIBERAVI ANIMAM: Et Spiritus fidei Davidici: CREDIDI, PROPTER QVOD LOQVUTUS SUM.*

**NON NOBIS DOMINE, SED NOMINI TUO
GLORIA!**

CLA-

CLARISSIMO
DN. M. ROHRIO

adversus D. MARESIUM disputaturo.

Quem non salvificæ fidei Concordia jungit,
Sit fratrem in Christo dicere religio.
Sarturam pacis verâ sed pace carentis
Ceptam Maresius pollice utroq, probat.
Si non suspicias fucos, en crena furoris
Te Batavi damnat, sed furibunda, statim.
Detegis ut pacem fucatam Clare Magister,
Annon sic solida pacis amore cales?

Gratulabatur

ABRAHAM CALOVILIS, D.

Clarissimo

DN. M. RESPONDENTI,

Convictori ac Domestico suo

Svavissimo:

Quamvis Te decoret pietas, & candida Virtus,
ROHRI præcellens, optima spes Patriæ.
Non tamen hæ solæ, quamquam sint maxima dona,
Materies laudis sunt generosa Tuæ.
Nam quoque doctrinæ splendor comitatur easdem,
Quod modò testari Leucoris alma potest.
Quocirca faxit summus moderator Olympi,
Hæc in TE ut crescant singula dona DEI!

JOHANNES ANDR. QVEN-
STEDT, D. P. P.

05 A 1151

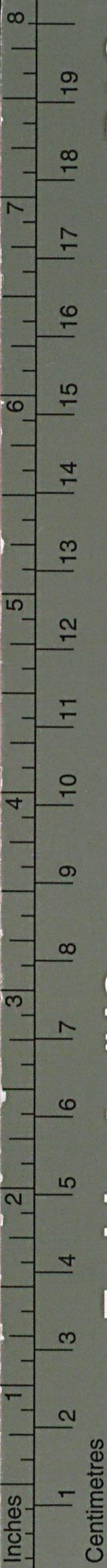
ULB Halle 3
003 766 373

Handwritten signature or mark

B.I.G.

Farbkarte #13

53

IN NOMINE JESU!

Ad

TIONUM IRENICARUM

SAMUELIS MARESII,

De

OVIO CASSELLANO,

QUIUM, & CONCLUSIONEM

MNEMATA

QVÆ

PUTATIONE PUBLICA

IA ELECTORALI SAXONICA,

PRÆSIDE,

SUMME REVERENDO AC

MAGNIFICO,

HAMO CALOVIO

OFESSORE THEOLOGO PRIMARIO

ECCLESIAE WITEBERGENSIS PASTORI

SISTORII ECCLESIASTICI ASSESSORE,

LECTORALIS SUPERINTENDENTE

ALI UNDIQUE MERI-

TISSIMO,

TO AC PRÆCEPTORE ÆTER-

NUM VENERANDO.

o modulo virium defensurus est

RESPONDENS

NIEL ROHR,

ARGENTINENSIS.

Martii, horis locog, consuetis.

WITTENBERGÆ,

THÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

ANNI M. DC. LXXVII